

Lund Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STVK04
Termin: HT 2023
Handledare: Martin Hall

Osmanska riket och internationellt system?

En studie om 1500-talets mångfaldiga interaktion i Svarta havet

Arif Ganibegovic

Abstract

International systems are currently conceived and based on the traditional four IR theories, that is realism, liberalism, constructivism and marxism. This means that political units converge and become homogeneous like the remaining political units. It occurs, advocates say, either through competition within the competitive system or through conformity since it is negligent and irrational, thus consequently facilitating the organization's transactions. Traditional IR theory argues that only the state is competitive and salient as a standardized model. However, this is a strong tendency within Eurocentric theory. Historically, empires of the early modern era demonstrated flexibility and abilities in creating cross-cultural unity with collective beliefs, rules and norms that governed political and social behavior within and between political entities. This essay questions the traditional IR theories and Eurocentric tendency in explaining the fact that there was an international system under the Ottoman Empire. With historical effort and revised theoretical starting points, this essay with its elaborated ideal type will provide new insight to an otherwise neglected time and space in IR. Thus demonstrating that the 16th-century pattern of imperial consolidation under the Ottoman Empire did not lead to extermination and forced conversions, instead, an international system of diversity, syncretism, and cooperation was created.

Nyckelord: Internationella systemet, Osmanska riket, Mångfald, Svarta havet, Tidigmoderna epoken

Antal ord: 9998

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
1. Inledning.....	3
1.1. Historisk Bakgrund.....	4
1.2. Tidigare Forskning.....	4
1.3. Syfte och frågeställning.....	5
2. Teori.....	6
2.1.1. Traditionella teoriers begränsningar.....	6
2.1.2. Centralt begrepp: Internationella system?.....	8
3. Metod.....	9
3.1.1. Metod I: Idealtyper.....	9
3.1.2. Material.....	11
3.1.3. Avgränsning.....	11
3.1.4. Validitet & Reliabilitet.....	12
4. Diskussion & analys.....	12
4.1.1. Konceptualisering av Osmanska riket.....	12
4.1.2. Osmanska riket mellanhänder & repertoarer.....	17
4.2. Sektoranalys.....	18
4.2.1. Militära sektorn.....	18
4.2.2. Politiska Sektorn.....	21
4.2.3. Ekonomiska sektorn.....	22
4.2.4. Sociala-kulturella sektorn.....	24
4.3. Interaktions kapacitet.....	26
4.3.1. Militära kapaciteten.....	27
4.3.2. Politiska kapacitet.....	27
4.3.3. Ekonomisk kapacitet.....	27
4.3.4. Social-kulturell kapacitet.....	28
5. Slutsats.....	28
6. Avslutande diskussion.....	29
Referenslista.....	30

1. Inledning

Den tidigmoderna epokens omvärld var mestadels representerad av samspel mellan sammanflätade imperier där världen bitvis präglades av en ny politisk form i begynnande "nationalstat".¹ Men långt ifrån sanningen att den mångfaldiga interaktionen minskade efter 1500-talet, vittnade den tidigmoderna perioden förstärkning och växande av militära, kommersiella och kulturella interaktioner.² Det skapade också mångfald av olika former av politiska enheter till skillnad från staten. Man kan från 1500-talet iakttä ett mönster av imperialistisk konsolidering, kommersiell expansion och ökande politisk mångfald. Framväxten av dessa stora landbaserade imperier likt de islamiska imperierna, Osmanska, Mogul och Safavidiska riket knöt världen allt närmare och skapade bredare nät av kommersiellt verksamhet, utan att denna konsolidering skapade homogenitet.³ Faktumet är att Osmanska riket sedan sin begynnelse strävade efter att underordna och inkorporera och inte att homogenisera och förgöra.⁴ Detta går även emot tidigare antagande och ifrågasätter forskarnas eurocentriska teorier att interaktion leder till konvergens. Konvergens till gemensam politisk form via någon kombination av konkurrens eller konformitet.⁵ Faktumet är att Osmanska riket hade kontinuerlig relation med de olika politiska enheterna, Valakien och Moldavien, Krimkhanatet samt Georgien i Svarta havet under 1500- och 1600-talet.⁶ Därav påpekar forskarna inom IR ett behov av att studera utomeuropeiska system och utgångspunkter bortom det eurocentriska.⁷ Därför är denna studie ett bidrag till en annars bristande period i Svarta havet, för att diversifiera de eurocentriska teorierna och utöka kunskapen i både Svarta havet och tidigmoderna internationella system. Genom reviderade teoretiska utgångspunkter och historisk ansträngning kommer denna uppsats att svara på frågan varför det fanns ett mångfaldigt internationellt system i Svarta havet under 1500-talet.

---

¹ Subrahmanyam, S. (2007). Holding the World in Balance: The Connected Histories of the Iberian Overseas Empires, 1500-1640, *The American Historical Review*, 112(5), s.1359.

² Phillips, A. & Sharman, J. C. (2015). *International Order in Diversity: War, Trade and Rule in the Indian Ocean*. Cambridge: Cambridge University Press (Cambridge Studies in International Relations). s.35.

³ Subrahmanyam, S. (2007). s.1359.

⁴ Buckley Ebrey. (2012). The Islamic World Powers. I McKay, John P. *A history of world societies*. 9th, comb. edition Boston: Bedford / St. Martin's. s.588.

⁵ Phillips & Sharman. (2015). s.22.

⁶ King, Charles (2004). *The Black Sea: a history*. Oxford: Oxford University Press. s.120.

⁷ Butcher, C.R. & Griffiths, R.D. (2017) Between Eurocentrism and Babel: A Framework for the Analysis of States, State Systems, and International Orders, *International Studies Quarterly*, 61(2), s. 335.

1.1. Historisk Bakgrund

Bakgrunden ska ge läsaren den bakgrundsinformation den behöver för att förstå i vilket sammanhang undersökningen har gjorts. Därför kommer en kort historisk översikt.

Vid slutet av 1500-talet inträffade en händelse i Svarta havet som en imperialistisk makt aldrig tidigare hade genomfört, nämligen Osmanska riket dominerade hela kusten och mycket av inlandet inåt.⁸ Även om erövring inåt land tog längre tid för Osmanska riket så hade kristna härskarna i södra Kaukasus och furstendömen i Moldavien såväl som muslimska khanen på Krim erkänt osmansk överhöghet i början av 1600-talet. Osmansk överhöghet i Svarta havet varade i trehundra år och på grund av utländska fartygens restriktioner för inresa myntade såväl europeiska diplomater som senare historiker havet för "*Turkish Lake*".⁹ Dock bör man påpeka att bilden var betydligt mer komplicerad. Även om osmanerna lyckades utöka makt längre än vad föregångarna till Osmanska riket, bysantinerna hade, så vilade makten på överenskommelser med lokala härskare. Att underordna dessa små fursten till vasaller var den föredragna metoden, det vill säga att underordna dessa erövrade makthavarna till följeslagare var mer gynnsamt än direkt erövring. Osmanerna var beroende av stabila kommersiella interaktioner med norra kusten av Svarta havet och direkt utnyttjande av våld i form av erövring visade sig ineffektivt. Målet utrikespolitiskt var att uppmuntra handel och affärer, dock när situationen krävde tog osmanernas härskare sultanen till svärd och kanon för att inleda fälttåg under sommaren som var säsongen för krigstiden. Detta för att helt enkelt tillrättavisa en och annan opålitlig klientstat eller också motverka hot från framstående makter i Central- och Östeuropa: Polen, Ungern och senare Ryssland. Men återigen bör man påpeka att bilden var betydligt mer invecklat och komplex, nämligen tills relativt sent under osmansk kontroll i Svarta havet visade sig diplomatins konst mer effektiv och produktiv genom att locka, lura och övertala än direkt våld och krig.

1.2. Tidigare Forskning

Ett minimikrav gällande uppsatsens frågeställning och undersökning är att relatera till tidigare forskning kring området. Dessutom är det kriterium i ämnesval att eftersträva kumulativitet och bidragande arbete till hittillsvarande forskning. Detta eftersom kunskap föds inte isolerad och avskild utan utvidgas genom gemensam strävan.

Utifrån min forskning kring ämnet av internationella system i Svarta havet under tidigmoderna epoken finns det begränsat empiriskt material och forskning kring båda områdena. Det finns historisk forskning av Svarta havet kring tidigmoderna epoken men detta är i mindre omfattning jämfört med andra tidsperioder. Ett av dessa verk är Charles King's *Black sea: a history* som också illustrerar på ett tydligt vis hur begränsad forskning kring Svarta havet under tidigmoderna epoken är i jämförelse med tiden innan och efter. King sammanfattar detta med "*The Ottoman Black Sea*

⁸ King, Charles (2004). *The Black Sea: A History*. Oxford: Oxford University Press. s.111.

⁹ King. (2004). s.112

also awaits its historian".¹⁰ Min strävan är därmed att bidra till kumulativitet genom att utöka detta tomrum utifrån min forskning. En allmän forskning kring internationella system är Mario Vasquez masteruppsats "*Om det internationella systemet*".¹¹ Däremot är Vasquez's fokus på suveräna staten som komponenter. Här är min strävan att förklara att det fanns internationella system innan staten och att det inte var den enskilda komponenten. En snarlik forskning finns från Andrew Phillips och J. C. Sharman i deras verk *International Order in Diversity War, Trade and Rule in the Indian Ocean*. I Phillips och Sharmans verk belyser de hur *Mogulriket*, ett annat islamisk imperium likt Osmanska riket fast i Indiska subkontinenten eller dagens Indien, samspelade i ett tillstånd av mångfald med politiska enheter och därmed internationellt system i över tre hundra år. Genom reviderad och förbättrad teoretisk utgångspunkt samt historisk ansträngning lyckades de enligt mina uppfattningar förklara trots de utbredda teoretiska förväntningarna bland IR forskare att ökad interaktion inte ledde till konvergens eller förening av politiska enheter med gemensamma institutionella former. Phillips och Sharman diskuterar endast lite kring Osmanska riket och dess interaktion med krimtatarerna. De sammanfattar att det krävs "*proper attention to Eastern Europe and the Ottomans*" och därmed mer undersökning kring interaktionen mellan Östeuropa och Osmanska riket.¹²

1.3. Syfte och frågeställning

Härnäst följer syfte, problemformulering och forskningsfrågor i avsikt att avgränsa ämnesområdet och beskriva arbetet.

Syftet med denna uppsats är att bevisa genom att förklara och beskriva att det fanns ett internationellt system innan 1648 med Westfaliska freden och skapandet av staten som politisk enhet.¹³ Uppsatsen kommer att undersöka Svarta havet under tidigmoderna epoken. Specifikt med början kring åren 1475 då Osmanska riket inledde sina fälttåg och dess successiva etablering i Svarta havet. Till 1569 med systemets successiva urholkning när de politiska enheterna Polsk-litauiska samväldet, Moskvariket samt kort senare kosacker¹⁴ började utgöra ett hot.¹⁵ Fokuset kommer att vara på 1500-talet för att bidra till kumulativ relevans och förklara att det fanns en interaktion och system mellan olika och därmed mångfaldiga former av politiska enheter. I denna uppsats har det utformats en huvudfråga som är beskrivande och förklarande syftet. Detta eftersom "*Det går nämligen inte att förklara något utan att*

---

¹⁰ King. (2004). s.258

¹¹ Vasquez, Mario. (2010). Om det internationella systemet. [Elektronisk]. Masteruppsats, Lund universitet.

¹² Phillips & Sharman. (2015). s.217-218.

¹³ McGrew, Anthony. (2016). Globalization and global politics. I Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.). *The globalization of world politics: an introduction to international relations*. 7 uppl. Oxford: Oxford University Press. s. 23. ; Gilpin, R. (1981) *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. s.29 & 36. ; Teschke, Benno. (2003). *The myth of 1648: class, geopolitics, and the making of modern international relations*. London: Verso. s.2-3 & 153-155,

¹⁴ På turkspråk: "friman" eller "bandit". Kosacker var färaherdar, fribytare och banditer som levde på den oreglerade stäppen. Plokhly, Serhii. (2001). *The Cossacks and religion in early modern Ukraine*. Oxford: Oxford University Press. s.18.

¹⁵ King. (2004). s.111,124,134.

först beskriva det".¹⁶ Den deskriptiva delen möjliggör det kausala. Dessutom är styrkan i en förklaring beroende av god beskrivning och därav har uppsatsen en begreppsapparat eller 3 termer: *interaktions kapacitet, process och struktur* för att tolka fenomenet, systematisk beskrivning kommer vara betydligt mer viktigare då tidigare nämnda ämnet är relativt nytt och ovanligt. I grund och botten är beskrivning byggstenar i förklarande analyser. Dessutom måste inte en undersökning vara inordnad i ett specifikt huvudkategori, utan man kan utnyttja både beskrivande och förklarande och då med fördel ha ett ställningstagande, resonemang kring val av design. Det är bäst utfört genom att skilja mellan huvud och bisyfte inom sin fallstudie.¹⁷ Primärt är syftet att förklara att det finns ett system utanför ramarna som teorierna menar. Sekundärt är det att beskriva då det stärker implikationerna och utgör byggstenar i förklarande.

Frågeställning: Fanns det ett mångfaldigt internationellt system i Svarta havet under åren 1475-1569?

- Förklara varför det fanns ett mångfaldigt internationellt system i Svarta havet under åren 1475-1569?

Denna uppsats har enstaka fallstudier som undersökningsdesign. Det är för att jag ämnar att beskriva och förklara ett specifikt internationellt system, där undersökningsdesignen har gynnsamma aspekter i jämförelse med andra designval.¹⁸ Det är så att fallstudier, vilket är en intensiv undersökningsdesign, skapar mer mängd tid till att närstudera en enskild analysenhet. Detta skapar möjlighet att hitta och analysera svårtillgängliga material med hög relevans för frågan och framföra många aspekter och många observationer på en längre historisk kartläggning.¹⁹ Detta gör att enstaka fallstudier där man studerar ett fall för att beskriva en analysenhet i detalj är mest lämpligt, därmed ett fenomen eller kausal mekanism med generellt samband.²⁰

2. Teori

I en akademisk uppsats är det viktigt att redovisa sina teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp inom det ämnesområde man har valt för i sin uppsats. Därför kommer vi att härnäst få inblick i de teoretiska utgångspunkter och begrepp, med hänvisning till dess syfte och motiverar varför just dessa teorier är relevanta.

2.1.1. Traditionella teoriers begränsningar

De fyra dominerande teorierna inom internationella relationer: realism, liberalism, marxism och konstruktivism har en gemensam nämnare men också svaghet. Det är

¹⁶ Teorell, Jan & Svensson, Torsten. (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber. s.23.

¹⁷ Teorell & Svensson. (2007). s.32.

¹⁸ Teorell & Svensson. (2007). s.73.

¹⁹ Teorell & Svensson. (2007). s.80.

²⁰ Teorell & Svensson. (2007). s.82.

intresserade av, om något, europeisk eller västeuropeisk historia. De är därmed eurocentriska och lägger ett stort fokus på Västeuropa i förklaringar av hypoteserna.²¹ Därför har forskare inom internationella relationer (IR) påbörjat diskussionen om IR verkligen speglar det globala samhället vi lever i idag.²² Detta då forskarna understryker att de huvudsakliga teorierna kring IR är djupt rotade och beroende av västvärldens historia och intellektuella traditioner.²³ Därför menar man att det behövs nya modeller som inkluderar tidigare ignorerade system och ordningsmönster för att internationella studier ska sträcka sig bortom det eurocentriska.²⁴ Vad vi kan konstatera är att de traditionella teorierna är otillräckliga för vår studie i att analysera internationella system utanför Västeuropa. Därför måste vi utforma hypoteser som kan förklara hur Osmanska riket samspelade med andra politiska enheter kring Svarta havet. Varför bör vi utforma en hypotes? Nämligen så är en teori uppsättning hypoteser eller påståenden om hur verkligheten var beskaffad.²⁵ Dessa hypoteser agerar som ett preliminärt svar på forskningsfrågor. De fyra traditionella teorierna förklarar, vilket Phillips och Sharman framhäver, att interaktion producerar konvergens och där kausala mekanismer härleder till gemensam politisk form via någon kombination av konkurrens eller konformitet.²⁶ För att illustrera detta har vi en tabell som följer nedan i syfte att förklara och tydliggöra.²⁷

Teori	Tillstånd	Utgång	Hur?	Social interaktion
Realism	Konkurrens	Konvergens	Konvergens genom eliminering	Militär konkurrens
Rationalism	Konkurrens	Konvergens	Konvergens genom rationell marknads konkurrens	Ekonomisk interaktion, ökad handel
Sociological institutionalism	Konformitet	Konvergens	Konvergens genom socialisering	Påtvingande av övergripande legitimitet
Konstruktivism	Konformitet	Konvergens	Konvergens genom socialisering	Spridning av nya normer av legitimitet

²¹ Hall, Martin (2015). Narratives of Global Political Space: Globalization Theory or Historical Sociology and Civilizational Analysis I Enroth, Henrik & Brommesson, Douglas. *Global Community? : Transnational and Transdisciplinary Exchanges*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers. s. 20.

²² Acharya, A. (2014). Global International Relations (IR) and Regional Worlds: A New Agenda for International Studies, *International Studies Quarterly*, 58,(4), s. 647.

²³ Acharya. (2014). s.649.

²⁴ Butcher, C.R. & Griffiths, R.D. (2017). Between Eurocentrism and Babel: A Framework for the Analysis of States, State Systems, and International Orders, *International Studies Quarterly*, 61,(2), s. 335.

²⁵ Teorell & Svensson. (2007). s.43-44.

²⁶ Phillips & Sharman. (2015). s.22.

²⁷ Hänvisning till Philips & Sharman´s tabell 1.1, s.29.

2.1.2. Centralt begrepp: Internationella system?

Begreppet internationella system syftar till den största samlingen av interagerande och ömsesidigt beroende enheter som inte har någon systemnivå över sig. För närvarande innebär det hela planeten, men ännu viktigare för uppsatsen, var detta tidigare ett eller flera mindre fränkopplade internationella system som existerande samtidigt.²⁸

Interaktion är fundamental för att kunna förstå ett system, därmed ingen interaktion betyder att delarna eller enheterna är fränkopplade och fristående. Det finns två centrala fenomen och verktyg för att kunna förstå ett internationellt system. 1) *Interaktions kapacitet*, vilka typer av interaktion *kan* hända inom systemet. 2) *Process*, vilken typ av interaktion *faktiskt* händer.²⁹

Interaktions kapacitet hänvisar till mängden transport, kommunikation och organisatoriska möjligheter inom systemet.³⁰ Hur mycket varor och information kan föras över vilket avstånd och vilken tid samt kostnad.

Process hänvisar till handlings- och reaktionsmönster som man kan observera mellan enheter inom ett system.³¹ Varje mönster ger bevis på en *process* som kan observeras i det internationella systemet som sträcker sig över strider, politiskt erkännande, handel och identitetsbildning. System är identifierade genom mönster av interaktion som äger rum bland systemet ingående enheter. Process är skild från *struktur*, som handlar om hur enheter är ordnade i ett system och som därför är mer statisk och positionell.

Vilket leder oss till frågan hur mycket och vilket typ av interaktion är nödvändig för att utgöra ett internationellt system. Enligt historiskt material finns det fyra områden för interaktion och som utgör ett internationellt system: A) Militärt B) Politiskt C) Ekonomiskt D) Sociala-kulturella. Barry Buzan och Richard Little säger i deras verk *International Systems in World History: Remaking the Study of International Relations*, att det är helt upp till en själv att bestämma och om alla fyra räknas som interaktion för ens specifika ändamål eller om endast några av dem gör det. De påpekar helt rätt att man ska tänka på vad som händer när vissa användes men inte andra. Sammanfattningsvis så har olika typer av interaktioner olika påfallande logistiska krav. Militär och politisk har hög interaktion och hög behov, kulturell interaktion har det lägsta medan ekonomisk interaktion har en mellanliggande gällande handel av lyxvaror medan större mängd eller bulkhandel kräver hög interaktion.³² Därmed utgör dessa fyra logiker de centrala byggstenarna i formandet av både politiska enheter samt internationella system. För att definiera ett internationellt system så finns det fyra sätt, det är både bredare och snävare definitioner. Men själva anser man att den fjärde är den mest gynnsamma där man delar upp begreppen i fyra sektorer enligt tidigare A) Militärt B) Politiskt C) Ekonomiskt D) Sociala-kulturella. Detta då Buzan och Little själva framhäver att "we

²⁸ Buzan, Barry & Little, Richard. (2000). *International systems in world history: remaking the study of international relations*. Oxford: Oxford University Press. s.69.

²⁹ Buzan & Little. (2000). s.91.

³⁰ Buzan & Little. (2000). s.81.

³¹ Buzan & Little. (2000). s.79.

³² Buzan & Little. (2000). s.94.

have no hesitation in choosing fourth option".³³ Det kan visserligen medföra sina belastningar med att vara mångsidig, men det har fördelen att alla sektorer förklarar och ger tydliga grunder samt för andra systemteorier och jämförande arbete i framtiden. Dessa tre termer *interaktions kapacitet, process och struktur* är viktiga för att förstå och förklara hur systemet underhålls och omvandlas³⁴

Dessa teoretiska begrepp skall appliceras på materialet genom en metod som kommer härnäst under rubrik 3. *Metod*. Nedan följer en tabell i syfte att klargöra och förklara de fyra sektorerna.³⁵

Sektor	Analytisk perspektiv
Militära sektorn	Enheters offensiva and defensiva förmågor
Politiska sektorn	Enheters suveränitet och makt
Ekonomiska sektorn	Enheters rikedom och utveckling
Sociala-kulturella sektorn	Enheters kulturella självständighet

3. Metod

Metodbeskrivning är en central del av uppsatsen då trovärdigheten etableras i detta avsnitt. Avsikten är att berätta vad som har gjorts och förklara varför, beskrivning av material, avgränsningar som har utförts och analys av materialet som har samlats.

Resonerande kring val av metod och belysande av dess bruk skapar intersubjektivitet. Därtill ingår resonerande kring undersökningens påverkan av validitet och reliabilitet.

3.1.1. Metod I: Idealtyper

För att förklara och beskriva är det gynnsamt att beakta att internationella system är ett relativt abstrakt begrepp. Dessa begrepp kan ses som en teoretisk modell av verkligheten i syfte att framhäva en *förenklad* bild och tydliggöra det komplexa.³⁶ Sociologen Max Weber kallade det för *idealtyper* eller "tankebild" för att kraftigt renodla och sammanföra konkreta historiska företeelser till något som kan medföra förståelse och sammanhållning. För vi vet att ett *centralt begrepp* är försök att fånga de komplexa och abstrakta till något sammanhängande. Dock måste man komma ihåg att begreppen är förenklingar för att bringa ordning. För att förstå begreppet *idealtyper* måste man beakta att Weber baserade sin metodologi på vissa epistemologiska principer, mer preciserat, kunskapsteoretiska förutsättningar för att kunna nå kunskap om världen.³⁷ Weber utgick från Immanuel Kant och historicismen

³³ Buzan & Little. (2000). s.95.

³⁴ Buzan & Little. (2000). s.11-12.

³⁵ Buzan & Little. (2000). s.73-74.

³⁶ Teorell & Svensson. (2007). s.42.

³⁷ Teorell & Svensson. (2007). s.12.

i sina framställningar.³⁸ Inspirationen av Kant gjorde att Weber utformade begreppet *idealtyper* inte i syfte att skapa lysande insikter inom en värld eller ett system i detta fall utan att organisera sina studier. Däremot lärde sig Weber av historicismen att vid analys av ett givet koncept finns det specifika karaktärer hos värderingar och mål med utgångspunkt från det historiska och kulturella. Det vill säga en relativ determinism där villkoren baserar sig på historiska och kulturella aspekter. Därmed är idealtypen inte en empirisk beskrivning utan ett *analytiskt hjälpmedel* för att kontrastera och jämföra avvikelser eller förekommande fenomen i den empiriska analysen.³⁹ En avslutande punkt är en viss kritik och ironi att Weber själv var en förespråkare av idealtypen liberalism men var alltmer pessimist för dess framgång i en värld där värderingar grundad på historicismen försvann och ersattes av konservatism.⁴⁰ Detta är en kritisk aspekt vilket Richard Ned Lebow poängterar som *Zeitgeist*,⁴¹ föreställningen vilket även Weber plågades av att ens egna normativa åtaganden och teoretiska utgångspunkter är djupt inbäddade och begränsade i ens egen samhälle och samtid.⁴² En relevant och väl insatt statsvetare och professor emeritus i internationella relationer är Henrik Spruyt. I sin bok *The World Imagined: Collective Beliefs and Political Order in the Sinocentric, Islamic and Southeast Asian International Societies* påpekar och uppmuntrar Spruyt att forskning kring tidigmoderna icke-westfaliska internationella system kräver att man reflekterar över sin egen kollektiva övertygelser. Spruyt kallar detta för *mentalité collective*. Övertygelser påverkar och skapar inte bara internationella systemet men utgör också aktörerna själva. Detta uppmanar oss, menar Spruyt att reflektera över vilka “vi” är och hur vi förstår världen.⁴³

En kritisk förklaring till denna tidsanda kan göras genom inspiration av professor emeritus i statsvetenskap, Barbara Geddes. Exempelvis om man beaktar Barbara Geddes så kan en hypotes utformas från följande:⁴⁴

- *Block 1.*

Om förmodade orsaksmekanismer inte hade effekter som de “borde” ha haft i andra delar av omvärlden, så leder detta till frågan om kausala slutsatser är även giltiga utifrån Västeuropa.

³⁸ Lebow, Richard Ned (red.) (2017). *Max Weber and international relations*. Cambridge: Cambridge University Press. s.10-11.

³⁹ Teorell & Svensson. (2007). s.43.

⁴⁰ Lebow. (2017). s.28.

⁴¹ Cambridge dictionary: the general set of ideas, beliefs, feelings, etc. that is typical of a particular period in history. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/zeitgeist>. [2023-11-08].

Oxford dictionary: the general mood or quality of a particular period of history, as shown by the ideas, beliefs, etc. common at the time.

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/zeitgeist?q=zeitgeist>. [2023-11-08].

⁴² Lebow. (2017). s.4.

⁴³ Spruyt, Henrik. (2020). *The World Imagined: Collective Beliefs and Political Order in the Sinocentric, Islamic and Southeast Asian International Societies*. Cambridge: Cambridge University Press (LSE International Studies). doi: 10.1017/9781108867948. s.37

⁴⁴ Geddes, B. (1990). How the cases you choose affect the answers you get : selection bias in comparative politics. UC Berkeley: Institute of Governmental Studies.

Exempelvis om A (Politiska enheter) antas orsaka → B (statsliknande system) på ett litet urval av fall: Västeuropa? För det finns redan en *normativ struktur* och *eurocentriska teorier*:

Men om A (Politiska enheter) är närvarande i flertal andra fall utan att orsaka B (Västeuropa - statsliknande system) då bör man ifrågasätta förklaringen till det givande antagandet.

3.1.2. Material

Denna uppsats kommer att använda sig av tryckt material, det vill säga, publicerat och tryckt material som fyrfaldigats och tillgängliggjorts för flera, specifikt utgivna material likt böcker och akademiska artiklar.⁴⁵ Den vanligaste typen av data inom samhällsvetenskapen och vilket betonas mer av Teorell och Svensson i *att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod* är det otryckta, observationer, enkäter och intervjuer. Detta material kan inte undersöka de sociala processer denna uppsats har i tanke.⁴⁶ Däremot påpekar Teorell och Svensson att tidigare forskning kan också ge rika möjligheter till egna bearbetningar. Enligt källkritiska kriterier är äktheten viktig hos källorna och deras relation mellan rekonstruktion och händelseförlopp.⁴⁷ Närhet i tid och rum är betydelsefullt eller samtidigheten, tidsgapet och centralitet rumsliga avståndet är viktigt.⁴⁸ Syftet med denna studien är att placera oss bland forskare i ämnet, därav blir vårt primärmaterial "dagens" forskarnas utgångspunkt. Men källkritisk förhållningssätt kommer oavsett detta att användas då det *alltid* ska tillämpas, det är bara annorlunda i relationen till syftet.⁴⁹ En vetenskaplig verksamhet är, oavsett vilket stadium eller nivå hos en forskare, att utgå från det som tidigare har gjorts på ämnet.⁵⁰ Detta gäller oavsett om man accepterar forskarnas tidigare teorier och idéer eller är kritisk till dessa. För att en uppsats skall räknas som att vara en berättigad studie skall den vara kumulativ och bidragande.

3.1.3. Avgränsning

I strävan att avgränsa syftet och frågan har tanken varit att beskriva och förklara det partikulära i ljuset av det generella. Detta eftersom "kunskapsinhämtning om samhället måste vara både *nomotetisk* och *idiografisk*".⁵¹ Vi har tagit ett komplext begrepp, internationellt system som står för det generella eller *nomotetiska* medan

⁴⁵ Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.) (2018). *Metod: guide för historiska studier*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur. s.28-29.

⁴⁶ Teorell & Svensson. (2007). s.91.

⁴⁷ Teorell & Svensson. (2007). s.104.

⁴⁸ Teorell & Svensson. (2007). s.106.

⁴⁹ Gustavsson & Svanström. (red). (2018). s.42.; Teorell & Svensson. (2007). s.104.

⁵⁰ Jakob Gustavsson & Maria Hedlund. (2007). 3 Konsten att skriva en vetenskaplig text. i *Konsten att skriva och tala*. Bookboon.

⁵¹ Teorell & Svensson. (2007). s.40-41.

Svarta havet under tidigmoderna epoken agerar som det unika *idiografiska*. Detta anser man själv kommer, vilket förhoppningsvis läsaren instämmer med, fånga mellanpositionen av komplexitet. Uppsatsen är som tidigare nämnt avgränsat i tid och rum. Fokuset gällande rummet är Svarta havet och tiden är 1500-talet då frågan är hur systemet framstod eller skapades. Dessa politiska enheter kommer att analyseras med utgångspunkt på fyra sektorer: A) Militärt B) Politiskt C) Ekonomiskt D) Sociala-kulturella. För mer kring analys av sektorer tar vi oss till 4. *Diskussion & analys*.

3.1.4. Validitet & Reliabilitet

Fördelen är att det finns en uppsättning av begrepp som jag, uppsatsskrivare har operationaliserat och definierat. Gynnsamt med denna undersökningsdesign är minskad risk att reliabiliteten påverkas då det finns tydliga kriterier för hur materialet skall tolkas.⁵² Däremot är risken högre för låg validitet; att kopplingen påverkas mellan empiri och teoretisk bildning då det är jag, uppsatsskrivare och undersökare som skall tolka empiri och teori samt hitta koppling. Därav är det viktigt att skapa välkalibrerade indikatorer för både uppsatsens resultat och läsarens uppfattning.

4. Diskussion & analys

Härnäst följer analys av problemformuleringen med inledningsvis konceptualisering av Osmanska riket. Därefter diskussionen om imperiella mellanhänder & repertoarer, med efterföljande analys enligt de fyra sektorerna A) Militärt B) Politiskt C) Ekonomiskt D) Social-kulturell. Avslutningsvis diskussion kring interaktions kapacitet enligt de fyra sektorerna.

4.1.1. Konceptualisering av Osmanska riket

För att få en gedigen inblick i Svarta havet under 1500-talet bör man beakta och förstå huvudaktören i detta fall: Osmanska riket (c. 1300–1922). Vi skall därmed konceptualisera i syfte att förstå och klargöra, helt enkelt få ett grepp om det och föreställa oss det Osmanska riket. Vi ämnar inte att isolera denna politiska enhet utan beakta det som en del av det internationella systemet. I vidare mening måste vi fördjupa oss i ett vanligt förekommande men ändå okänt dynamiska begrepp: *Imperier*.

Den tidigmoderna epokens omvärlden var mestadels representerad av samspel mellan sammanflätade imperier där världen bitvis präglades av en ny politisk form av begynnande "nationalstat".⁵³ Faktumet är att genom historien har människan levt i politiska enheter som inte representerades av ett enda folk, vilket även gör *staten* och tanken kring *nation* ett återigen begynnande fenomen.⁵⁴ Istället upprätthöll imperier

⁵² Teorell & Svensson. (2007). s.59.

⁵³ Subrahmanyam, S. (2007). s.1359.

⁵⁴ Burbank, Jane & Cooper, Frederick. (2010). *Empires in world history: power and the politics of difference*. Princeton: Princeton University Press. s.1.

mångfald av människor som var erövrade och införlivade.⁵⁵ Det bör påpekas att införlivandet var systematisk och genomtänkt, våld och tvång var grundläggande i hur imperier byggs upp och hur de fungerar. Men de riktiga framgångsrika imperierna har förmågan att omvandla sina erövringar till vinst genom diverse sätt att processa befolkningen och genom olika sätt att exploatera och styra. Imperier är möjligtvis abstrakta och för att jämföra och klargöra så kan man definiera i relation till staten vilket vi är sedvanliga med. *Imperium* innebär en stor politisk enhet, expansionistisk och hierarkiskt införlivande av nya folkslag.⁵⁶ *Staten* däremot innebär ett folk och ett territorium, staten betonar just folkens gemensamhet trots världens komplexa samfund. Men imperier betonar det icke likvärdiga flerfaldiga införlivandet av människor. Staten homogeniserar befolkning inom sina gränser medan imperiet avsiktligt använder åtskillnader i att styra och regera. Karen Barkey poängterar just dessa aspekter av ett imperium i Osmanska riket då Barkey framför att skillnaderna i riket uppfattas som norm, ett tillstånd som inte behöver ändras utan hanteras.⁵⁷ Islam var genomgripande och den primära markören för inkludering i det politiska samfundet, men Barkey sammanfattar relationen mellan muslimer och icke muslimer med tre ord, *åtskilda, ojämlika och skyddade*. En viktig aspekt är att den Osmanska politiska enheten var mer inkluderande än de resterande monoteistiska imperierna i Medelhavet.⁵⁸ Det är för att Osmanska riket hade en historisk och kulturell arv från Centralasien med turko-mongolisk övertygelser från den islamiska världen.⁵⁹ Kombinationen av båda dessa arv skapade flexibla och mångsidiga gränser för hur samhället skall organiseras.⁶⁰ Det är för att stäppfolk föredrog och valde att konfederera snarare än att införa strikt hierarkisk struktur. Detta för att individer identifierar sig med sin stam vilket verkade som den kritiska markören i differentiering från andra. Faktumet är att arvet påverkade övertygelsen och hade betydelsefull roll under hela imperiets existens.

*“These vast, pluralistic imperial states were obliged to accommodate within them different religious and ethnic communities, professional organizations, and groups bound by ties of region and descent. Indeed, group identity was shaped by the ties of particular communities to the different religious, professional, regional or descent-bound groups that were characteristic of these empires. Imperial states such as the Ottoman empire and Safavid (and later Qajar) Iran were characterized by the shifting balance of power between tribal and ethnic groups, on the other hand, and bureaucratic and slave institutions, on the other.”*⁶¹

⁵⁵ Burbank & Cooper. (2010). s.2.

⁵⁶ Burbank & Cooper. (2010). s.8.

⁵⁷ Barkey, Karen. (2008). *Empire of difference: the Ottomans in comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press. s.120.

⁵⁸ Burbank & Cooper. (2010). s.118.

⁵⁹ Spruyt. (2020). s.175. ; İnalcık, Halil. (1973). *The Ottoman empire: the classical age, 1300-1600*. London: Weidenfeld & Nicolson s.5-6.

⁶⁰ Spruyt. (2020). s.207

⁶¹ Khoury, Philip S. & Kostiner, Joseph. (red.) (1991). *Tribes and state formation in the Middle East*. London: I.B. Tauris. s.13.

För att rekapitulera det ovannämnda så är *sharia* islams heliga lag, medan *fiqh* ordagrant betyder "förståelse" i meningen av den mänskliga ansträngningen att utarbeta Guds lag i en viss fråga.⁶² Likt *sharia* som det kontrasteras med är detta även överförbart som lag, men i första hand hänvisar *sharia* till Guds reglering av mänskligt beteende och därför står det som idealet. *Fiqh* står alltid för den mänskliga uppskattningen av detta ideal medan lagen faktiskt är funnen i heliga skrifterna. Den etymologiska och språkvetenskapliga betydelsen av *fiqh* är återigen "förståelse" vilket även är översatt som juridik/rättsvetenskap, men faktiskt motsvarar lag. Praxis för rättsvetenskapen eller tolkningsmetoderna genom vilka man bestämmer lagen motsvarar *uṣūl al-fiqh* vilket bokstavligen innebär lagens rötter. För majoriteten av muslimer har lag bestämt vad islam är och skiljer med kristendomen som inte har en uppenbar lag där istället teologerna utskiljer sig inom religionsvetenskap. Även judendomen likväl betonar lagens betydelse och centrala ställning där "präster" inom islam och rabbiner inom judendom är jurister och inte teologer. Deras studier inom lag och kompetens i juridiska frågor ger dem deras auktoritet där dessa jurister fått sitt erkännande för deras påståenden. Juristens viktigaste rivaler var kaliferna⁶³ som hävdade religiösa auktoriteter i juridiska och teologiska frågor.⁶⁴ Deras relation klargjordes genom en kompromiss där juristerna fick befogenhet över privaträtten samtidigt som de erkände kaliferna och så småningom andra härskarnas kontroll över den offentliga rätten. Effektivt blev det att juristerna stödde offentligt regeringens legitimitet medan de styrande stödde juristen som klass. Härskarna hade på detta vis handlingsutrymme att införa en mängd olika system. Juristerna tjänade härskarna som ett effektivt verktyg i att nå massorna, vilket de var en del av och vars intressen de representerade.⁶⁵ Detta var en av de framträdande dragen hos de förmoderna islamiska politiska enheterna, även förekommande hos europeiska och fjärran östern, att det saknades infrastrukturell kontroll över civilbefolkningen som härskarna styrde över. Avslutningsvis kan man kort sagt konkludera följande: Ju mer den politiska eliten följde lagens imperativ, desto mer legitimerande stöd fick den från juristerna. Ju mer dessa senare samarbetade med de förra desto mer materiellt och politiskt stöd fick de.⁶⁶

En annan betydande aspekt för ett imperium är föreställning av expansionism och strävan att utvidga sitt territorium och helt enkelt öka rikets utsträckning. Faktumet är att oavsett om det är stammar, folk eller nationer har de alla skapat imperier som den

---

⁶² Stewart, Devin. (2013). Shari'a. I *The Princeton Encyclopedia of Islamic Political Thought*, (red.) Gerhard Bowering. Princeton, NJ: Princeton University Press. s.496.

⁶³ Kalif är muslimska statsöverhuvuden, tidiga kalifer hade befogenheter som liknade andra härskares. Dessa befogenheter inkluderade att upprätthålla lagen, försvara och utvidga islams rike och fördela tillgångar. I Esposito, J. (Ed.), (2004). *The Islamic World: Past and Present*. : Oxford University Press. <https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acref/9780195165203.001.0001/acref-9780195165203-e-56>. [2023-11-16].

⁶⁴ Stewart. (2013). s.500.

⁶⁵ Hallaq, Wael B. (2010). Islamic Law: History and Transformation. i Robert Irwin. (ed). *The New Cambridge History of Islam*, vol. 4. New York: Cambridge University Press. s.167.

⁶⁶ Hallaq. (2010). s.168.

politiska fundamentala dynamiken, vilket också är en förklaring till varför imperier uppstår och växer oavsett tid och rum.⁶⁷ Det enda sättet för en politisk enhet att bli mer kraftfull är att expandera, genom att erhålla kapital och andra typer av rikedomar från utsidan av enheten snarare än från dem inuti som stöder den politiska enheten. Denna politiska logik att berika sig genom expansion har skapat imperier runt om i världen som en inflytelserik form av makt.⁶⁸ Men återigen alla dessa imperier brukade en flexibel strategi för att underordna andra i att göra imperier, stora samt expansionistisk enheter som är både inkorporerande och differentierade. En vanligt förekommande och igenkännbar begrepp inom islam i relation till expansion är *jihād*. Funktionen som majoriteten skulle instämna med är att *jihād* har som syfte att motivera muslimer att delta i krig mot icke troende för att uppfylla sin religiösa plikt. Detta är i sin tur kopplat med begreppet *shāhids* eller föreställningen att de, det vill säga *martyrer* som dör i strid, kommer att gå direkt till paradiset.⁶⁹ Det är relativt begränsad förklaring, för alla juridiska grunder för utländska relationer i islam är baserad på *sharīy'ah*.⁷⁰ Detta är baserat på koranen och profeten Muhammeds traditioner eller *sunnah*. Från *sharīy'ah* har man hämtat *fiqh* eller islamisk rättsvetenskap som tar ställning kring problem och frågor som uppstår vid en människas livsgång. Härav finns det två uppfattningar kring hur islam skall beakta sig i utrikesförbindelser. Traditionalister med inflytande av realistiska tendenser med utgångspunkt från tidiga islamiska expansionen beaktade andra icke muslimska enheters ställning till islam och muslimer, därav förespråkande av kamp och tidigare nämnda föreställning av *jihād*. Pacificister och icke-traditionalister menar att källan för utländska relations i islam är fred då "*tvång skall inte förekomma i trosfrågor*"⁷¹ Även begreppet *jihād* i sig är relativt begränsad förklaring då kravet att delta skulle kunna uppfyllas på ett av följande sätt: A) med hjärtat B) med tungan C) med händerna D) med svärdet.⁷² För *jihād* innebär även en personlig kamp att leva som en sann muslim. Senare när det tidiga islamiska samfundet hade en ökad kapacitet, beordrades muslimer att bara slåss mot de som bekämpar dem och inte överskrida dess gränser.⁷³ Detta skapar annorlunda perspektiv av att islam och religion inte helt bestämde politik och att då väst och islam, särskilt osmanerna, stod på kontinuerlig

⁶⁷ Burbank & Cooper. (2010). s.9.

⁶⁸ Burbank & Cooper. (2010). s.10.

⁶⁹ Peters, R. (2009). Jihād. I *The Oxford Encyclopedia of the Islamic World*. : Oxford University Press.
<https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/display/10.1093/acref/9780195305135.001.0001/acref-9780195305135-e-0418?rskey=dwOEwt&result=597>. [2023-11-10] ; Spruyt. (2020). s.221-222.

⁷⁰ Abo-Kazleh, Mohammad. (2006). Rethinking International Relations Theory in Islam: Toward a More Adequate Approach. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations* 5,(4): 41.

⁷¹ Al-Baqarah [2:256] i Abo-Kazleh. (2006). s.41.

⁷² Aboul-Enein, Youssef och Zuhur, Sherifa. 2004. *Islamic Rulings on Warfare*. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute. s.4.

⁷³ Abo-Kazleh. (2006). s.44. ; Aboul-Enein & Zuhur. (2004). s.4.

fientlig ställning.⁷⁴ En gynnsam redogörelse och skildring är Linda Darlings påpekande:

“The heterogeneous nature of Ottoman armies alliances, mixing Christians with Muslims and often directed against co-religionists, their focus on booty and territorial expansion rather conversion, and elements of unorthodoxy or even shamanism in Ottoman religious practice argue against literal readings of the portrayal of the early Ottomans as Islamic holy warriors. The construction of the Ottomans ghazis is now often considered to be a late overlay.”⁷⁵

Detta innebär att den traditionalistiska sättet att dela upp världen: *dar al-Islam*, fredens domän och *darl al Harb*, krigets domän ger oss en begränsad och orättvis förståelse.⁷⁶ En grundläggande tydlig regel är *ingen tvång i religionen* och dessutom understryks detta med att *“O ni som tror! Gå in i fred helhjärtat”* Detta betyder att muslimer får inte använda våld eller utnyttja tvång för att nå mål med att upprätthålla sina intressen eller predika religion.⁷⁷ Man fördömer inte bara aggression utan uppmuntrar att bygga samarbetsrelationer med icke-muslimska samhällen som då är villiga att göra det. Även om osmanerna under åren 1453 till 1683 var formidabel hot mot Österrike, Ungern och Ryssland, var relationerna mellan osmanerna och européerna under tidigmoderna period inte enhetligt fiendtliga.⁷⁸ Faktumet är att de osmanska sultanerna var mycket pragmatiska och undertecknade flertal avtal med europeiska makthavare.⁷⁹ Under 1500-talet inträffade två historiska utvecklingsriktning medans islam expanderade kulturell och politisk.⁸⁰ *Dar al Islam* var mer av en politisk företeelse snarare än någon föreställning av politisk enhet, föreställningarna och övertygelsena tog en allt mer lokal och i flesta fall övergående karaktär. För vid 1550 delades den islams kosmopolitiska helheten och dessutom på den religiösa planet, tvist mellan safavider som var shiamuslimer och osmanerna som var sunnimuslimer gjorde att dessa och andra stora regionala imperier gick längre i att skapa sin separata kulturella världar. Faktumet är att på grund av att dessa imperier går långt i att bilda sociala och kulturella världar inom sina domäner, skapar nya

⁷⁴ Spruyt. (2020). s.211. ; för mer kring detta: Wheatcroft, Andrew. (2009[2008]). *The enemy at the gate: Habsburgs, Ottomans and the Battle for Europe*. London: Pimlico ; Pippidi, Andrei (2014). *Visions of the Ottoman world in Renaissance Europe*. New York: Oxford University Press ; Malcolm, Noel (2019). *Useful enemies: Islam and the Ottoman Empire in Western political thought, 1450-1750*. First edition Oxford: Oxford University Press.

⁷⁵ Darling. Linda, T. (2000). Contested Territory: Ottoman Holy War in Comparative Context. *Studia Islamica*, 91. s.135.

⁷⁶ Abo-Kazleh. (2006). s.42. ; Spruyt. (2020). s.218.

⁷⁷ Abo-Kazleh. (2006). s.4.

⁷⁸ Akhavi, S. (2003) Islam and the West in world history, *Third World Quarterly*, 24(3), s.551. ; Jensen, D. L. (1985). The Ottoman Turks in Sixteenth Century French Diplomacy. *The Sixteenth Century Journal*, 16,(4), 452-453

⁷⁹ Black, Antony (2011). *The history of Islamic political thought: from the Prophet to the present*. 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press. s.196-197.

⁸⁰ Hodgson, Marshall G. S. (1974). *The venture of Islam: conscience and history in world civilization. Vol. 3 The gunpowder empires and modern times*. Chicago: Univ. of Chicago Press. s.4.

former av integration inom var och en av dem.⁸¹ På 1500-talet var det politiskt faktum att det fanns distinkta splittringar inom *dar al-Islam*, sydasien under Mogulriket, östra medelhavet under Osmanska riket och västra asien under safavidiska imperiet.⁸² Var och en kraftfull och konkurrenskraftig enhet, som inte bara konkurrerade med varandra men även europeiska enheter. Därav förblev gränserna vaga och inte helt definierade vilket gjorde att de distinkta muslimska enheterna började agera självständigt och fostra egna fientliga skillnader. Vilket återupplivade den expansionistiska strävan men på en territoriell skala. På så viss upphävde *dar al islam* som företeelse och istället utvecklades det nomadiska arvet.

4.1.2. Osmanska riket mellanhänder & repertoarer

Innan diskussion och analys kring sektoranalyser så är det viktigt att framhäva en konkluderande aspekt av Osmanska riket och begreppet *Imperier*. Vi kan konstatera att Osmanska riket var en stor politisk och dynamisk enhet. Det var det längst uthärdade muslimska imperiet med det mest omfattande inflytandet under den tidigmoderna perioden.⁸³ Tillämpningen av lagen för de “verkliga omständigheterna” föll i händerna på olika domarna eller tidigare nämnt *juristerna*.⁸⁴ Islam formade samhället och kultur genom hela Osmanska riket då antingen *sharia* eller *kanun*, en uppsättning turkiska lagar, applicerades i administrationen av riket. Sharia utgjorde det praktiska instrumentet för att sprida och upprätthålla den muslimska identiteten där muslimska jurister eller *qadis*⁸⁵ satt i domstolar i hela imperiet. Men som tidigare nämnt utfärdade sultanen också lagar eller beslut som blev *kanun*, vilket kompletterade sharia genom att fylla i juridiska luckor gällande frågor som de religiösa inte specifikt tog upp. Emellanåt skickades sultanens företrädare att ta ansvar för de territorier som de inkorporerade. En fundering som framkommer för läsaren är om man alltid skickade egen företrädare att styra varje distrikt och territorium, nej sällan. Det fördelaktiga tillvägagångssättet var att förlita sig på den inhemska eliten på det som sultanen inte hade, färdigheter, kunskap och auktoritet hos folket från ett erövrat territorium eller enhet.⁸⁶ Att *koptera*⁸⁷ den inhemska eliten var en strategi som förlitade sig på elitens eller mellanhänders egna sociala kontakter i säkerställande av samarbete.⁸⁸ Detta innebär att inom ett *imperium* styrs vissa delar direkt medan

⁸¹ Hodgson. (1974). s.5.

⁸² Parvin, Manoucher and Maurie Sommer. (1980). *Dar al-Islam: The Evolution of Muslim Territoriality and Its Implications for Conflict Resolution in the Middle East*. *International Journal of Middle East Studies*. 11,(1). s.14. ; Black. (2011). s.195.

⁸³ Parker, Charles H. (2010). *Global interactions in the early modern age, 1400-1800*. Cambridge: Cambridge University Press. s.59 ; Hodgson. (1974). s.99.

⁸⁴ Parker. (2010). s.62.

⁸⁵ Qadi, En muslimsk domare utsedd av en härskare eller regering på grund av sin kunskap om muslimsk lag. I Bowker, J. (2000). *The Concise Oxford Dictionary of World Religions*. : Oxford University Press. <https://www-oxfordreference-com.ludwig.lub.lu.se/view/10.1093/acref/9780192800947.001.0001/acref-9780192800947-e-5854>. [2023-11-16]

⁸⁶ Burbank & Cooper. (2010). s.13.

⁸⁷ Koptera, förening och komplettering av sina egna medlemmar. I SOAB. (2023). *Koptera*. <https://www.saob.se/artikel/?seek=koptera&pz=1>. [2023-11-16].

⁸⁸ Burbank & Cooper. (2010). s.14.

andra delar styrs av den lokala eliten genom att behålla partiell suveränitet.⁸⁹ Faktumet att imperier kunde omdefiniera sina tilldelningar av makt och privilegier gjorde dem kapabla att anpassa sig till nya och diverse omständigheter. Politisk flexibilitet kunde göra imperier långlivade, i Osmanska rikets fall, 600 år.⁹⁰ Dessutom var det inte möjligt för sultanen i Osmanska riket att styra eller kontrollera på ett enda sätt.⁹¹ Då imperiet var så stort att det inte var lämpligt att styra på ett enda sätt.⁹² Därför att anpassade procedurer till inhemska auktoriteter främjar flexibilitet, kompromisser och pragmatism.⁹³ Vid gränsregionerna där det var svårt att försvara valde osmanerna att erkända lokala härskare med sina titlar och kontroll.⁹⁴ Över tiden lyckades eliter hitta sina kontakter för att gynna sin egen makt. Då valde osmanerna att integrera och göra de inhemska eliterna till de styrande. Genom att placera potentater⁹⁵ i funktion att styra lukrativa besittningar så försäkrade man sig av deras *koptering* och samtidigt hejdades försök till samhörighet med andra rivaliserande enheter. Systemets mest effektiva verktyg var just dess frikostighet: det lönade sig att vara en tjänsteman.

4.2. Sektoranalys

Härnäst följer analysen enligt de fyra sektorerna A) Militärt B) Politiskt C) Ekonomiskt D) Social-kulturell. Inom varje sektor analyseras interaktion mellan Osmanska riket och de andra politiska enheterna, kristna härskarna i södra Kaukasus, furstendömen i Moldavien och Valakien samt khanen på Krim.⁹⁶ Avslutningsvis kommer en diskussion om interaktions kapacitet enligt de fyra sektorerna.

4.2.1. Militära sektorn

Inom militära sektorn ska vi överblicka om Osmanska riket tillåter enheters offensiva och defensiva förmågor eller blir dessa enheter eliminerade då de utsätts för militär konkurrens. I en tydligt grym värld med egoistiska interaktioner är det enbart makt man kan lita på, endast makt kan en annan maktfaktor tygla, krig är det enda sättet att stärka sin egen säkerhet och säkerställa överlevnad.⁹⁷ Faktumet är att under första halvan 1500-talet var det Osmanska riket så mäktigt att en efter den andra maktfaktorn, portugiser, safavider, ungrare, slogs tillbaka.⁹⁸ Följden blev att den ackumulerade makten gjorde Osmanska riket till en nyckelspelare i europeisk politik,

⁸⁹ Burbank & Cooper. (2010). s.16.

⁹⁰ Burbank & Cooper. (2010). s.2.; Barkey. (2008). s.15.

⁹¹ Burbank & Cooper. (2010). s.139.

⁹² Hänvisning till karta: Streusand, Douglas E. (2011). *Islamic gunpowder empires: Ottomans, Safavids, and Mughals*. Boulder, Colo.: Westview Press. s.30. ; Buckley Ebrey. (2012). s.590.

⁹³ Burbank & Cooper. (2010). s.140.

⁹⁴ Black. (2011). s.210.

⁹⁵ Potentater, personer som härskar, befäller över ett land. I SOAB. (2023). *Potentat*.

https://www.saob.se/artikel/?unik=P_1433-0422.Ou49. [2023-11-16].

⁹⁶ Enligt King är det dessa tre grupper som osmanerna hade relationer med från 1500-talet till 1700-talet. King (2004). s.120.

⁹⁷ Kapitonenko, Mykola (2022). *International Relations Theory*. Routledge. s.35.

⁹⁸ Buckley Ebrey. (2012). s.590-591.

detta då ända fram till 1596 fanns det ingen frågor om internationell politik som inte på något sätt involverade osmanerna.⁹⁹ Men låt oss rekapitulera tidigare stoff, nämligen att osmanernas fälttåg, sedan sina tidiga stadier, var avsedda att underkuva inte att förgöra.¹⁰⁰

Utan någon relativt formidabel motståndare i regionen blev osmanerna snabbt en dominerande kraft.¹⁰¹ Under tidiga 1400-talet var osmanerna vid trakterna kring furstendömet Valakien och kort därefter Moldavien. Under 1400-talet efter successiva förhandlingar med parterna blev båda gradvis en delvis suzeränitet. Därmed *vojvod* eller furstarna och ståthållare i dessa furstendömen fick behålla sin status men var skyldiga att betala en "årlig hyllning" eller *harac* och utföra politiska och militära uppgifter. Specifikt under 1500-talet utgjorde dessa två furstendömen en försvarslinje mot kosackräder.¹⁰² Därmed bedrev Osmanska riket en defensiv strategi med dessa två furstendömen eller *Donau Furstendömena* vilket även motsäger Osmanska rikets beskrivning som en enhet bunden till erövring och expansion.¹⁰³ Dessutom deltog båda Moldavien och Valakien i fälttåg mot Ungern, Habsburg¹⁰⁴ och Polen.¹⁰⁵ Men endast i fälttåg kring sina närområden då båda utgjorde gränsregioner där vojvoder fruktade invasionen av andra makter. Faktumet är att valakiska vojvoder ursäktade sig själva från att marschera med sultanen eftersom de fruktade invasionen från andra makter. Även moldaviska vojvoder levererade liknande förklaring 1521 när de hänvisade till tatariska och polska hot mot gränsen i att vägra delta i offensiv fälttåg mot Transsylvanien.

Jämsides med fälttågen vid Donau Furstendömena hade Polsk inflytande på Krim börjat ifrågasätta hegemonin och makten i Svarta havet och tidigare framgångar vid Donau.¹⁰⁶ Vid 1475 hade osmanerna etablerad kontroll genom att göra Krimkhanatet och dess ledare *khanen* till vassal och handelshamnar att betala "hyllning". Eftersom dessa handelshamnar fick stöd av Poland så tog osmanerna stöd av krimtatarerna. Faktumet är att redan 1484 leddes en gemensam operation mellan tatarer och osmaner för att erövra fästningar *Kilia* och *Akkerman* som var i Moldaviens besittningar. Framgångarna gjorde det både möjligt att driva Moldavien att sympatisera med osmanerna och säkra gränsen ända fram till floden *Dnestr*. I gengäld fick krimtatarerna, likt Donau Furstendömena, bli vasallstater och fick ansvar för *pashalik* eller territorium i väst, *Silistria* och besittningar i öst, *Tana*, *Perekop*, *Gozlev*, *Arabat*

⁹⁹ Buckley Ebrey. (2012). s.591 ; İnalçik, (1973). s.35

¹⁰⁰ Buckley Ebrey. (2012). s.588.

¹⁰¹ Wasiucioneck, Michał. (2019). *The Ottomans and Eastern Europe: borders and political patronage in the early modern world*. London: I.B. Tauris. s.24.

¹⁰² Wasiucioneck. (2019). s.25. ; Fisher, Alan (1978). *The Crimean Tatars*. Stanford: Hoover inst. P. s.38.

¹⁰³ Goodwin, Jason. (1998). *Lords of the horizons: a history of the Ottoman Empire*. London: Chatto & Windus. s.65. ; Coles, Paul. (1968). *The Ottoman impact on Europe*. London: Thames & Hudson. s.77.

¹⁰⁴ Habsburgarna styrde inte bara ett omfattande territorium utan gjorde det under lång tid. De var Europas främsta dynasti under nästan ett halvt årtusende, från 1400- till 1900-talet. Alla de habsburgska besittningarna var "sammanbundna" stater och kungadömen, omfattande flera territorier som med tiden hade blivit sammanbundna under enstaka härskare. I Rady, Martyn C. (2017). *The Habsburg Empire: a very short introduction*. [Oxford]: Oxford University Press. s.2 & s.9. ; hänvisning till karta, Rady. (2017). s.9.

¹⁰⁵ Kármán & Kuncevic. (red.) (2013). s.261.

¹⁰⁶ Davies, Brian L. (2007). *Warfare, state and society on the Black Sea steppe, 1500-1700*. London: Routledge. s.7.

och *Yenikale*. Eftersom krimtatarerna hade ansvar över dessa besittningar så utökades även deras oavhängighet, vilket förklaras mer under *politiska sektorn*. Interaktionen med krimtatarerna gjorde att osmanerna kunde förlita sig på tatarernas effektiva ryttare¹⁰⁷ i fälttåg i regioner likt Valakien, Moldavien och Ukraina. Dessutom kunde tatarerna avskräcka Poland och Moskvariket från att ingå några koalitioner riktade mot Osmanska riket. Även om parterna inte alltid var eniga kring vilka handlingar som var mest gynnsam att utföra, vilket diskuteras senare och krävde repressalier från *sultanen*, så var krimtatarerna sultanens protektorat och tatarerna själva utgjorde en strategisk fördel i att försvara besittningar och avskräcka.¹⁰⁸ Osmanerna förlitade sig på tatarerna i att försvara handels hamnar vilket bidrog ekonomisk, vilket förklaras mer under *ekonomiska sektorn*, detta avskräckte både Polsk-litauiska samväldet eller Moskvariket att ingripa på norra Svarta havet, eftersom det skulle provocera både tatarerna och de osmanska arméerna. En ömsesidig relation som visar på en interaktion redan i ett tidigt stadium då krimtatarerna utgjorde betydelsefulla hjälptrupper och möjliggjorde framgång på Svarta havet.¹⁰⁹

Under andra hälften av 1400-talet hade osmanerna erövrat Svarta havets norra stränder genom besittningarna *Kaffa* och *Tana* samt gjort krimkhanatet till vasaller.¹¹⁰ Kort därefter under 1479 underkuvades Tjerkessien genom erövringen av *Anapa*, *Koba* och *Taman*. Därefter under tidiga 1500-talet började de rivaliserande shia-islamiska safaviderna hota österifrån vilket tvingade osmanerna 1519 att bygga två fort, *Temrük* och *Kızıltaş*, för att stärka både kontrollen över Tjerkesser som bodde i närheten och sjöfarten i Svarta havet. Faktumet är att osmanerna och safaviderna skulle drabbas samman i flertal fälttåg mellan åren 1514 till 1555.¹¹¹ Fördraget i Amasya slutade med uppdelningen av de georgiska och armeniska kungadömena i osmansk-västlig: Imereti, Goria, Mingrelia, och safavidisk-östlig: Kartli and Kakheti, denna uppdelning och fördrag skulle bestå till 1578. Dessutom var krimkhanatet avgörande i kontroll av de nordliga delarna av Kaukasus där Polsk-litauiska samväldet och Moskvariket försökte expandera söderut men kontrollerades av khanaten som upprätthöll en maktbalans.¹¹² Under tidiga 1500-talet utgjorde Krimkhanatet så mycket inflytande att hela norra Kaukasus var under deras inflytande. Eftersom sultanen betraktade krim-khanerna som vasaller så betraktades även norra kaukasus under osmansk suveränitet. Men de cirkassiska stammarna som bodde i angränsande territorium var under den centralstyrda osmanska kontrollen. Detta betyder att de västra delarna av Kaukasus var traditionellt under osmanska riket kontroll.¹¹³

¹⁰⁷ Fisher. (1978). s.37: *Akincis*, lätta ryttare, red snabbt och tyst över stäppen och slog till plötsligt. Européerna berömde deras effektivitet.

¹⁰⁸ Davies. (2007). s.8. ; Fisher. (1978). s.13 & 38.

¹⁰⁹ Streusand. (2011). s.42.

¹¹⁰ Yasar, M. (2022). *The North Caucasus Borderland: Between Muscovy and the Ottoman Empire, 1555-1605*. Edinburgh University Press (Edinburgh Studies on the Ottoman Empire). s.37.

¹¹¹ Yasar. (2022). s.39.

¹¹² Yasar. (2022). s.50.

¹¹³ Yasar. (2022). s.22.

4.2.2. Politiska Sektorn

Inom den politiska sektorn ska vi ta reda på om Osmanska riket tillåter enheten att ha suveränitet och makt eller blir dessa enheter tvingade till att acceptera en övergripande legitimitet. Värderingar, normer och praxis varierar mellan olika kulturer.¹¹⁴ Sådana variationer kommer att medföra och påverka effektiviteten av de strukturella arrangemangen. Om man då tänker enligt rationalismen: strukturer som är förenliga med kulturellt accepterade praxis kommer att medföra lägre transaktionskostnader än de som strider mot dessa praxis.¹¹⁵

Valakien utsattes tidigare för fälttåg då furstendömet låg geografiskt närmare än Moldavien, inledningsvis betalade man *harac* för att säkra fred och självständighet.¹¹⁶ Men efter osmanska fälttåg under andra hälften av 1400-talet norr om Donau blev Valakien en vasallstat. Moldavien kunde inledningsvis undvika detta då de låg längre ifrån de prioriterade områdena för militära operationer.¹¹⁷ Men vid början av 1500-talet trappades konflikten upp, men fredliga relationer rådde efter då moldaverna erbjöd "gåvor" eller för osmanerna *peşcheş*. När man senare krävde *harac* i fälttåg mot Ungern så betalade Moldavien och på så vis kunde man bevara självständigheten. Därmed agerade furstendömen som vasallstater, skyldiga att betala hyllning och bistå militärt, i gengäld när relationerna befästes tog sultanen en del av ansvaret gentemot furstendömen i att ge dem skydd.¹¹⁸ Det gjorde att Valakien och Moldavien inte införlivades, vilket hände andra kristna furstendömen söder om Donau, i det Osmanska politiska systemet utan integrerade med Osmanska riket. För att förstå Donau furstendömet position och även vojvoders så tar vi utgångspunkt från två termer: *harac* och *himayet*. *Harac* likt det vi tidigare har konstaterat är *tribut* och *himayet* innebär beskydd.¹¹⁹ Eftersom vojvoder i Valakien och Moldavien hade i början av 1500-talet blivit "hyllnings betalare" eller *haracgüzar* så fick de även särskild politisk status. Att ge tribut innebar beskydd från Osmanska riket som garanterade de lokala härskare rätten att styra deras territorium och att deras sedvänjor internt skall bevaras. Även om bruket av själva titeln varierade för de lokala furstarna, *tekfür*; *hakim*, *bey*, *hospodar*, *ban*, så oavsett vilken titeln, vare sig osmansk eller icke osmansk härkomst så innebar det att fursten var "guvernör".¹²⁰ Själva positionen för en vojvod var likställt med den osmanska termen *subaşı* som var en provinsiell tjänsteman som ansvarade för att samla in intäkter.

Krimtatarerna hade en särskild gynnad position för Osmanska riket och fick en relativt oberoende utrikespolitik.¹²¹ Inledningsvis kunde *khanen* ibland vara allierad

¹¹⁴ Keohane, R. O. (1988). International Institutions: Two Approaches. *International Studies Quarterly*, 32,(4). s.389.

¹¹⁵ Keohane. (1988). s.390.

¹¹⁶ Hitchins, K. (2014). *A Concise History of Romania (Cambridge Concise Histories)*. Cambridge: Cambridge University Press. s.26.

¹¹⁷ Hitchins, K. (2014). s.29.

¹¹⁸ Hitchins, K. (2014). s.30.

¹¹⁹ Kármán, Gábor & Kuncevic, Lovro (red.) (2013). *The European tributary states of the Ottoman Empire in the sixteenth and seventeenth centuries*. Leiden: Brill. s.24.

¹²⁰ Kármán & Kuncevic (red.) (2013). s.25.

¹²¹ Magocsi, Paul Robert (2010). *A history of Ukraine: the land and its peoples*. 2., rev. ed. Toronto: University of Toronto Press. s.180.

med Moskvariket och ibland med Polsk-litauiska samväldet. Dessutom erhöll tatarerna en särskild position vilket gjorde dem betydligt mer oberoende än Moldavien och Valakien. Khanen bidrog till sultanen på liknande sätt som vojvoderna, bidra med trupper och ge hyllningsgåvor till sultanen.¹²² Men ytterligare kunde khanen prägla egna mynt, samla egen tribut från Poland, Moskvariket och övriga stäpp och nomadfolk. Ibland fick khanen subventioner från osmanerna. På så vis var inte tatarerna helt begränsade diplomatisk och militärt, under perioden 1520-1574¹²³ höll man en noggrann koll på tatarernas utrikespolitik genom att ge direktiv mot primär fiende och förebygga plundrande mot neutral eller potentiellt vänliga makter.¹²⁴ Därmed under vissa perioder ignorerade tatarerna fullständigt eller öppet trotsade sultanens direktiv för att säkra sina egna adelsmän. Under 1500-talet tvingades emellanåt sultanen att avsätta besvärliga khaner och förvisa dem till Rhodos. Men mestadels strävade khanerna till att tjäna sultanen. Likt då de agerade i samverkan med Polen mot Moskvariket under 1520-talet.

Vad det gäller Kaukasus så fungerade de förutnämnda besittningarna *Kaffa* och *Tana* som säte för osmansk kontroll.¹²⁵ Genom *Kaffa* och *Tana* tillämpade osmanerna en strategi kallad *istimalet*. Eftersom uppkomsten av det Osmanska riket skedde på bekostnad av det Bysantinska riket, fanns det ett behov av arbetskraft och god förvaltning.¹²⁶ Osmanerna valde att införliva de tidigare bysantinska eliten och institutionerna, denna ackommodation eller *istimalet* resulterade i inkorporerande och återbruk från det kristna samhället i att skapa ett regelsystem. Därigenom belönade osmanerna de lokala kristna furstarna med underhåll och titlar för att få dem på deras sida.¹²⁷ Genom att vara på sultanens avlöningslista så förväntades lojalitet och förtjänster. De som underkastade sig sultanen fick uppdrag att skydda besittningar från räder och upproriska stammar genom att bemanna de närliggande forten eller fästningarna. Men om *istimalet* strategin inte visade sig frambringa de resultat som var önskade, så kallade sultanen på krimtatarerna för att tillrättavisa de lokala stammarna. Därmed utnyttjade sultanen "morot och piskan" metoden i både lockande och tvingande handlingssätt. Om lokala furstar var lydiga och lojala så erhöll dem ståttlig titlar och beviljade arvode, om lokala furstar misslyckades med att uppfylla löften och inte längre vara lojala då skickades krimtatarerna som själva såg möjligheter att utkräva "hyllning" och slavar från regionen.

4.2.3. Ekonomiska sektorn

Inom den ekonomiska sektorn ska vi ta reda på om Osmanska riket konkurrerar ut enheten genom ökad handel. Det förmodas att människan motiveras av pengar och

¹²² Davies. (2007). s.7.

¹²³ Brian Davies framhäver att detta var under Sultan Selim II och Suleiman I styre, hänvisning till åren I Howard, Douglas A. (2017). *A history of the Ottoman Empire*. Cambridge: Cambridge University Press. s.88.

¹²⁴ Davies. (2007). s.8.

¹²⁵ Yasar. (2022). s.51.

¹²⁶ Barkey, K. (2005). Islam and Toleration: Studying the Ottoman Imperial Model, *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 19,(1/2), s.13.

¹²⁷ Yasar. (2022). s.51.

möjligheten att göra vinst.¹²⁸ Enligt den ekonomiska utgångspunkten ser rationalismens sociala interaktion som en process av socialt utbyte.¹²⁹ Ekonomiska handlingar innebär utbyte av varor och tjänster men även utbyte av samtyckande och värdefulla beteenden. Ekonomiskt agerande har belöningar och straff vid utbyte där åtgärder motiveras utifrån strävan efter det "lönsamma" i balansen mellan belöningar och kostnader.

Osmanska riket växte till att bli ett enormt imperium där dess huvudstad och ett av tidig modern epokens största städerna, *Konstantinopel*¹³⁰ var ett kommersiellt nav, här fanns en enorm inre marknad från alla rikets delar med ett brett utbud av varor som importerades, exporterades och transisterades.¹³¹ Svarta havet utgjorde en central sektion för handel samt utbyte och i längden även för Osmanska rikets ekonomi.¹³² Under en lång period var utländska rivaler uteslutna då Dardanellerna och sundet till Svarta havet kontrollerades av sultanen som kunde försäkra sig om att göra Svarta havet till en integrerad del av den osmanska ekonomin. Livsmedel likt vete, fisk, olja och salt som sedan urminnes tider hade kommit från norra Svarta Havsområdet transisterades i Istanbul där handel inträffade. Eftersom export förbjöds och inträde stängdes för utländska handelsmän blev inhemska handelsmän betydligt mer inflytelserika i Svarta Havetsregionen. Ansamling av inflytande från osmanska mellanhänder gjorde det möjligt att fånga *Levanthandeln* från italienarna. I egenskap av detta, när Moldavien under Peter III Aaron accepterade osmanska överhöghet så beviljade sultanen privilegier till moldaviska köpmän att fritt handla och komma till Bursa, Edirne och Istanbul. Tatarerna skickade söderut nötkreatur, får och hästar, de tidigare nämnda livsmedel från norr skickades söderut vilket bidrog till att främja kommersiella och ekonomiska band med de anslutna muslimerna i norr.¹³³ Även fisk och honung anlände från Tjerkessien till Kaffa genom hamnarna i Kopa och Taman. I Kilia och Akkerman kunde moldaviska köpmän exportera och importera varor likt, bivax, honung, smör, talg och läder. Även i Giurgiu kunde valakiska och moldaviska köpmän handla och mötas vilket liknade en handelsstation eller entrepôt för handelsutbyte.¹³⁴ Det bör påpekas att dessa handelsstationer likt Akkerman, Kilia och Kaffa kontrollerades av osmanerna som var lika mycket ekonomiska som politisk nödvändighet.¹³⁵ Dessutom var slaveriet djupt förankrat i Medelhavet sedan medeltiden där både svarta och vita slavar såldes, men flödet av vita slavar från östra Medelhavet stoppades med den osmanska erövringen av konstantinopel 1453.¹³⁶

¹²⁸ Scott, J. (2000). *Rational Choice Theory. In: Understanding Contemporary Society: Theories of the Present.* John Scott Editor, London: SAGE Publications Ltd. s.126.

¹²⁹ Scott. (2000). s.129.

¹³⁰ Cambridge dictionary: Det tidigare namnet på Istanbul, en stad som var Turkiets huvudstad fram till 1923. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/constantinople>. [2023-11-21].

¹³¹ Fleet, K. (2023). Ottoman Commercial History. I *Oxford Research Encyclopedia of Asian History*. s.1. ; Quataert, Donald & İnalçik, Halil (red.) (1997[1994]). *An economic and social history of the Ottoman Empire*. Vol. 1 1300-1600. Cambridge: Cambridge Univ. Press. s.273.

¹³² İnalçik, (1973). s.129.

¹³³ İnalçik, (1973). s.131.

¹³⁴ İnalçik, (1973). s.132-133.

¹³⁵ İnalçik, (1973). s.129.

¹³⁶ Clare H. Crowston. (2012). The Acceleration of Global Contact. I McKay, John P. *A history of world societies*. 9th, comb. edition Boston: Bedford / St. Martin's. s.479.

Krims placering vid gränserna mellan handelsvägar lockade ständigt internationell handel, varav slavhandeln var en av de framträdande. Faktumet är att slavhandeln går tillbaka till antiken och var därför ett väl integrerat handelscentrum.¹³⁷ Som sådant medan vita slavar från norr och många av dem från Kaukasus exporterades söderut, exporterades även svarta slavar norrut.¹³⁸ Tatarerna tillfångatog rutinmässigt och sålde över 10 000 ryssar varje år, vilket gjorde marknaden på Krim den näst största efter Afrika på 1500-talet.¹³⁹ Slaver från Ukraina, Polen och Ryssland såldes av plundrare i städerna på Krim till köpare över hela Asien och Europa. Således en av historiens största kommersiella strömmar av slavar.¹⁴⁰ Faktumet är att till följd av mängden fångar och dess ekonomiska betydelse kunde man stärka både khanatet militärt och tillhandahålla resurser till den Osmanska militära apparaten mot Polen och Habsburg.¹⁴¹

4.2.4. Sociala-kulturella sektorn.

Inom den sociala-kulturella sektorn ska vi analysera om spridning av nya normer av legitimitet gör att enheters kulturella självständighet leder till konvergens. Regler, normer och diskurser formar den intersubjektiva förståelsen vilket sociala interaktioner bygger på.¹⁴² Dessa diskurser, regler och normer utgör både aktören själv och används av dessa aktörer för att skapa och återskapa sociala strukturer. Engagerad i politisk handling är ett försök att påverka vad man kan eller inte kan göra inom strukturen.¹⁴³ Den sociala strukturen kan innebära, vad som helst, politisk enhet, icke-statlig organisation eller politisk diskurs. Politik handlar om att försöka utnyttja den sociala strukturen och driva det i en viss riktning.

En viktig företeelse som skedde under 1500-talet var förväntningarna av en förestående apokalyps.¹⁴⁴ Nämligen medan Europa drog domedagen utifrån Konstantinopels fall (1453), förväntades en förestående apokalyps för osmanerna, safaviderna och mogulerna vid millenniets slut och därmed vid slutet av 1400-talet. Eftersom osmanerna var både engagerade i väst mot Habsburg och i öster mot safaviderna förstärkte det också den tidigare nämnda trosfrågan mer existentiellt.¹⁴⁵ Följaktligen förstörades de distinkta splittringar inom *dar al-Islam* vilket i sin tur, underblåst av förväntningarna om en förestående apokalyps, förstärkte den imperialistiska konkurrensen under 1500-talet och gav mer incitament utifrån

¹³⁷ Kizilov, M.B. (2005). The Black Sea and the Slave Trade: The Role of Crimean Maritime Towns in the Trade in Slaves and Captives in the Fifteenth to Eighteenth Centuries, *International Journal of Maritime History*, 17,(1), s. 21. ; Quataert, Donald & İncalçık, Halil (red.) (1997). s.271. ; Fisher. (1978). s.26.

¹³⁸ Streusand. (2011). s.105.

¹³⁹ Parker. (2010). s.50.

¹⁴⁰ Parker. (2010). s.72 & 121.

¹⁴¹ Fisher. (1978). s.15.

¹⁴² Barkin, J. (2010). *Realist Constructivism: Rethinking International Relations Theory*. Cambridge: Cambridge University Press. s.67.

¹⁴³ Barkin. (2010). s.68.

¹⁴⁴ Krstić, T. (2009). Illuminated by the Light of Islam and the Glory of the Ottoman Sultanate: Self-Narratives of Conversion to Islam in the Age of Confessionalization. *Comparative Studies in Society and History*, 51,(1), s.39.

¹⁴⁵ Zarakol, A. (2020). The Ottomans and Diversity, I Phillips, A. and Reus-Smit, C. (eds) *Culture and Order in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press (LSE International Studies). s.62.

frälsande betydelse.¹⁴⁶ Därmed förstärkte det den unika islamiska identiteten och religiösa synkretismen hos Osmanska riket. Organisationen av erövrings-rörelser baserades på icke-religiösa auktoriteter som var förekommande bland de turkiska befolkningen och samhällena.¹⁴⁷ Samhället var tänkt i släktskap och genealogiska termer, men de faktiska enheterna för social organisation var baserade på lojalitet mot framgångsrika krigshövningar. Status hos en hövding erhöles genom seger i strid, auktoriteten var därmed beroende av framgång i maktkamp, även om det fanns en religiös komponent i det turkiska samhället. Detta är central i förklaring av Osmanska rikets framgång, det var inte härstammande hövdingar utan framgångsrika gräns krigare som erhöles stöd från fribrytare, ghazis och bysantinska avhoppare, som förenades i en gemensamt intresse i erövring.¹⁴⁸ Detta skapade en unik sorts politisk enhet, byråkratisk organiserad monarki, med rötter i huvudstaden som var förenade och länkade med andra beroende städer.¹⁴⁹ En urtyp av sådan monarki var Osmanska riket, vilket var möjligt genom en utarbetad byråkrati, professionell armé och intäkter från mark och handel för att upprätthålla dem. De två grundläggande och fundamentala aspekter i skapandet av Osmanska riket är den turko-mongolisk övertygelsen som skapade ett hierarkiskt införlivande av andra politiska enheter. Den andra aspekten är att eftersom det osmanska riket var ett *imperium*, var det betydligt mer givande att underordna och *koptera* andra politiska enheter. Den kulturella synkretismen eller sammanblandningen fanns sedan imperiets begynnelse och var inbyggd i imperiets historia vilket också gjorde att det varade till slutet för imperiet. Som tidigare nämnts fanns det sedan Osmanska rikets tidiga begynnelse ett samspel mellan den islamiska identiteten hos osmanerna och den synkretiska dimensionen hos institutioner som etablerades.¹⁵⁰ Det övergripande stoffet för riket var pragmatism och flexibilitet, trots våra anmärkningsvärda och moderna uppfattning så kan imperiet bedriva både, i detta fall islamisk identitet och religiös synkretism. Faktumet är att den resulterande formen av politisk legitimitet var betydligt mer progressiv och fortskridande då det vädjade lika mycket till muslimer som icke muslimer.¹⁵¹ Likt tidigare nämnt utfärdade sultanen *kanun* eller lag och dekret som kompletterade sharia i juridiska frågor som inte specifikt behandlades.¹⁵² Lagen registrerades rigoröst och systematiskt i *kanunname* eller dynastiska lagböcker.¹⁵³ Därigenom införlivade avgifter, förordningar, praxis och villkor från tidigare furstendömen och politiska enheter, både muslimska och kristna. Man avstod från att påtvinga en absolut trosbekännelse eller förståelse för en religion eller ett helt enat och sammanhållet system. Vi kan se i den tidigare sektoranalysen att den tidiga osmanska enheten inte hade ett standardiserat sätt att hantera icke-muslimska enheter, utan faktiskt kom

---

¹⁴⁶ Krstić. (2009). s.39.

¹⁴⁷ Khoury & Kostiner. (1990). s.33.

¹⁴⁸ Khoury & Kostiner. (1990). s.33-34.

¹⁴⁹ Khoury & Kostiner. (1990). s.306.

¹⁵⁰ Zarakol. (2020). s.54

¹⁵¹ Barkey, K. (2014). Political legitimacy and Islam in the Ottoman Empire: Lessons learned, *Philosophy & Social Criticism*, 40,(4/5), s.472. ; Black. (2011). s.210-211.

¹⁵² Parker. (2010). s.62.

¹⁵³ Streusand. (2011). s.77.

överens med varje enskild enhet vid varje händelsevis tillfälle.¹⁵⁴ Att omfatta osmanska imperiets funktion och även det system som skapades är att observera att politiska enheter inte agerar ensamma. Relationen mellan imperier är avgörande i detta fall för hela systemet, för politik och undersåtarnas möjligheter.¹⁵⁵ Eftersom imperiernas skärningspunkter framkallade konkurrens, har imitation och innovation i både fred och krig visat sig vara en förvandlande konsekvens för politik, kunskap och liv.¹⁵⁶

4.3. Interaktions kapacitet

Likt tidigare nämnt syftar *Interaktions kapacitet* till mängden transport, kommunikation och organisatoriska möjligheter inom systemet.¹⁵⁷ Hur mycket varor och information kan föras över vilket avstånd och vilken tid samt kostnad. *Interaktions kapacitet* innebär nämligen vilka typer av interaktion *kan* hända inom systemet.¹⁵⁸ Implicit är interaktions kapacitet definitionen av system då det inte bara formar hur stort ett system kan vara, utan också hur dess enheter kommer att se ut.¹⁵⁹ Interaktions kapacitet dikterar vilket typ och intensitet av interaktion kommer att inträffa mellan de olika enheterna inom ett system. Detta begränsar och därmed definierar förmågan och möjligheten till interaktion. Eftersom interaktions kapacitet handlar om intensitet betyder det också att den är graderad som låg, mellan, hög.¹⁶⁰ Detta eftersom det är baserat på logistiska krav och därmed på transport, kommunikation och organisationsförmåga.¹⁶¹ Vad vi måste komma ihåg och förstå är att världen fungerar annorlunda i tidigmodern tid. Nämligen alla typer av rörelser, interaktioner och utbyten färdades antingen på ett retligt djur eller inuti ett rangligt segelfartyg.¹⁶² Sålunda skedde allt utbyte på havet efter årliga skiften av vind och väder.¹⁶³ Medans på land transporterades varor vanligtvis med karavaner av packdjur likt kameler eller hästar. Ytterligare betydande faktor i rörelse och utbyte var också imperiers och enheters inställning till interaktion, rörelse och utbyte. Men att ta sig från A till B, oavsett var i världens kontinenter, hade i många århundraden varit på antingen kamel, häst, släde eller båt.¹⁶⁴ Trots att Osmanska riket hade ett effektivt kedje- och logistiksystem jämfört med samtida i Europa och Asien, stod de fortfarande inför samma hinder.¹⁶⁵ Försörjningskedjor och proviant som bars av hästar eller packdjur, dessutom var det en oändlig fråga om vad, var och när det behövdes. Frågor som hur mycket mat, krut, vapen, och utrustning, hur och när man ska fylla på.

¹⁵⁴ Detta är även vad professor Ayşe Zarakol betonar. Zarakol. (2020). s.58.

¹⁵⁵ Burbank & Cooper. (2010). s.8.

¹⁵⁶ Burbank & Cooper. (2010). s.15.

¹⁵⁷ Buzan & Little. (2000). s.80.

¹⁵⁸ Buzan & Little. (2000). s.91.

¹⁵⁹ Buzan & Little. (2000). s.80.

¹⁶⁰ Buzan & Little. (2000). s.81.

¹⁶¹ Buzan & Little. (2000). s.80 & 94.

¹⁶² Parker. (2010). s.68.

¹⁶³ Parker. (2010). s.72.

¹⁶⁴ Parker. (2010). s.94.

¹⁶⁵ Cengiz, H. (2020). Supply Chain & Logistics of the Ottoman Army (1300-1566) *International Journal of Supply Chain Management*, Vol 9, No 5. s.51.

Utöver detta fanns också överväganden om hur många packdjur och slag, det behövs vagnar och därmed hur många måste hyras.¹⁶⁶ När och var finns det alternativa leveranssätt, över land, flod, hav. Slutligen, den brännande frågan, hur man gör detta till den lägsta möjliga kostnaden. Den största skillnaden är att dessa frågor inte fungerade i fri marknadsekonomi, politiska enheter bestämde ofta priserna där köpmän och bönder sålde livsmedel, även om skatten skulle betalas in natura eller kontant. Med detta i åtanke kan vi börja förstå effekterna av interaktions kapacitet och begripa hur hög eller låg det är.¹⁶⁷

4.3.1. Militära kapaciteten

Den militära och politiska sektorn och interaktioner har det högsta behovet. Att utkämpa krig innebär förflyttning av stort antal människor, förnödenheter och utrustning var de än må vara baserade eller behöver slåss.¹⁶⁸ Ett undantag från begränsningarna innan den förindustriella militära logistiken är nomader, deras livsstil utrustade dem för enkel förflyttning. Det är tydligt förekommande då osmanerna valde att utnyttja Krimkhanatet och dess effektiva ryttare i att skapa maktbalans och säkerhet i avskiljande till kontroll. Vi kan även beakta att samtliga enheter utgjorde en viktig byggsten i försvar och värnande av systemet som helhet och dess integritet.

4.3.2. Politiska kapacitet

Under större delen av historien har politisk interaktion varit nära kopplad till militära och därför samma logik. Men vi kan se en intressant aspekt i frågan om erkännande och relativ status, eftersom detta i allmänhet inte uppstår eller marginellt såvida enheter är inom militär räckhåll för varandra, varje enhet behandlades med unika repertoar och behandlades som en mellanhand. Det var betydligt mer gynnsamt att *kooptera* varje enhet då de utgjorde gränsregioner. Imperiet var så stort att anpassade procedurer till inhemska auktoriteter var lämpligare där den politiska flexibiliteten kunde göra Osmanska riket långlivad.

4.3.3. Ekonomisk kapacitet

Ekonomisk interaktion är också beroende av logistik och transport men har ett tudelat behov beroende vilket typ av interaktion. Bulkhandel har ett liknande behov likt transport av militära styrkor då det kräver större interaktions kapacitet. Därför har bulkhandeln likt spannmål, timmer och sten över mer än regionala avstånd inte varit förekommande förrän i modern tid. Men högt värde, låg volym lyxvaror likt kryddor, siden, tyg, ädelstenar, keramik och slavar samt högvärdiga metaller transporterades över avstånd. Det är då de logistiska kraven för denna typ av handel är relativt måttliga då utbyte kan ske både genom karavaner och kustsjöfart.¹⁶⁹ Vi kan se att det

---

¹⁶⁶ Cengiz. (2020). s.52.

¹⁶⁷ Buzan & Little. (2000). s.94.

¹⁶⁸ Buzan & Little. (2000). s.93.

¹⁶⁹ Buzan & Little. (2000). s.94.

fanns en genomkorsad interaktion med handel och utbyte. Diverse lyxvaror som korsade, kors och tvärs över Svarta havet.

4.3.4. Social-kulturell kapacitet

Överföring av idéer kan uppnås av enstaka individer med långa avstånd, även i miljöer som har mycket låg interaktions kapacitet. Idéer kan spridas genom militär och ekonomisk interaktion men de är inte beroende av det. Faktumet är att politiska enheter inte behöver kulturell interaktion men det kan medföra betydande effekter över långa tidsspann, mer än vad militär och ekonomisk interaktion kan. Eftersom kulturell interaktion har så låga behov så kan det framföra bevis för existens av storskaliga system, redan från ett tidigt stadium. Vi kan se att det fanns distinkta splittringar inom *dar al-Islam* och istället betonades den turko-mongolisk övertygelsen. Detta skapade en genomgripande synkretism och flexibilitet som var inpräntat i det självaste systemet.

5. Slutsats

I analysen av sektorerna ovan har vi kunnat förklara och beskriva följande frågeställning:

- Fanns det ett mångfaldigt internationellt system i Svarta havet under åren 1475-1569?

I analysen kan vi iaktta från 1500-talet ett mönster av imperialistisk konsolidering, kommersiell expansion och ökande politisk mångfald. Framväxten av det Osmanska riket knöt världen allt närmare och skapade bredare nät av kommersiellt verksamhet, men vi kan även beakta att denna konsolidering inte skapade homogenitet. Faktumet är att vi kan uppmärksamma att Osmanska riket strävade efter att underordna och inkorporera och inte homogenisera och förgöra. Vi kan se i samtliga sektorer ingen konvergens, vilket går även emot de eurocentriska teorier att interaktion leder till konvergens. Inom den militära sektorn kan vi observera att Osmanska riket inte eliminerade de övriga politiska enheterna i Svarta havet, snarare ser vi att de andra politiska enheterna utgjorde betydelsefulla komponenter i att försvara systemet och Osmanska riket. Inom den politiska sektorn kan vi betrakta att varje enhet erhöll sin strukturella arrangemangen och att det tvärtom stärkte, i varierande grad från politisk enhet till den andra, makten och suveräniteten. Inom den ekonomiska sektorn ser vi att ingen enhet blir utslagen ekonomisk. Vi kan istället beakta att det fanns social interaktion som var ömsesidigt och utgjordes av samspelande sociala utbyten. Avslutningsvis kan vi se att 1500-talet medförde en kvarlevande av enhetens unika sociokulturella aspekter. Det är korrekt att Osmanska riket påtvingade sin sociala kultur, det vill säga turkiska-mongoliska övertygelser, men det betonade också stark synkretism. Dessutom en distinkt och unik behandling av varje politisk enhet där kanun bestämmelserna och administrationen av systemet var flexibel och mångsidig.

Med dessa slutsatser kan vi säkerställa att det fanns en mångfald av interaktioner, där mångfald rådde vilket stärkte systemet och även aktivt bidrog till systemet i en mängd olika sektorer. Vi kan även säkerställa att det fanns ett system där alla fyra sektorer var närvarande. Den fjärde definitionen av internationella system innebär att om det finns sociokulturella system, så kommer det att samexistera med ekonomiska, och båda dessa kommer att samexistera tillsammans med militär-politiska. Sen vore det märkligt, men inte omöjligt, att det finns krig utan handel. Även om det är korrekt att interaktions kapacitet var begränsad för Osmanska riket så ser vi att osmanerna brukar alla möjliga verktyg som ett imperium har i förfogande under denna epoken och interagerar med andra politiska enheter utan att det leder till konvergens.

6. Avslutande diskussion

Genom historien har majoriteten av mänskligheten levt i politiska enheter som inte var representerade av ett enda folk, därför är stater som struktur ett nytt fenomen. Dessutom kan vi hålla med Cooper Burbank att strävan efter den homogena nationen har dödat hundratusentals människor som tidigare har levt sida vid sida.¹⁷⁰ Sedan slutet av Osmanska riket har den mångfaldiga och samexisterande naturen ersatts med uppblussande konflikter. Relevant för detta ämne och relevant i dess närhet är Mellanöstern: sunni och shia, palenstinier och judar har varit i en tidvis tilltagande och avtagande kamp om auktoritet. Dessutom har studiet av imperier förvrängts, tiden under och för imperiebyggandet började från 1400- till 1800-talet och har bevitnat även interkulturella interaktioner.¹⁷¹ Men ironiskt nog är denna tidsåldern traditionellt betecknas som "upptäckens tidsålder" från europeiskt håll. Vi kan istället som Charles Parker framhäva och som denna studie visar att det fanns omfattande kontakter mellan människor som krossar även den europeiska ramen. Lyckligtvis för vår framtida välbefinnande läggs tonvikt på en mer nyanserad förståelse av omvärlden och relevant för denna studien av Osmanska riket. Som Gabor Karman och Lovro Kuncevic säger, det finns en mer nyanserad förståelse av det Osmanska imperialistiska perspektiv.¹⁷² De sammanbinder både det imperialistiska samt den regionala och skapar därför möjligheten till en systematisk förståelse. Jag vill upprepa Henrik Spruyts uppmuntran om att vi måste ägna oss åt reflektion av oss själva och även det tidigmoderna icke-europeiska internationella systemet. Vi behöver diversifiera våra egna övertygelser och därmed vårt *mentalité collective*, för det är bara när vi börjar reflektera över vilka vi är, då börjar vi förstå världen omkring oss. Jag anser uppriktigt och tror att denna studien har tagit hänsyn till dessa reflektioner och illustrerat en viktig förståelse av interkulturella interaktioner och att mångfald faktiskt inträffade. Därför kan jag endast uppmuntra andra genom att ge stafettpinnen vidare.

¹⁷⁰ Se i Burbank & Cooper. (2010). s.1.

¹⁷¹ Se i Parker. (2010). s.1.

¹⁷² Se i Kármán & Kuncevic. (red.) (2013). s.1-2.

Referenslista

Böcker

- Barkey, Karen. (2008). *Empire of difference: the Ottomans in comparative perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Barkin, J. (2010). *Realist Constructivism: Rethinking International Relations Theory*. [Elektronisk resurs] Cambridge: Cambridge University Press.
doi:10.1017/CBO9780511750410.
- Black, Antony. (2011). *The history of Islamic political thought: from the Prophet to the present*. 2nd ed. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Buzan, Barry & Little, Richard. (2000). *International systems in world history: remaking the study of international relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Coles, Paul. (1968). *The Ottoman impact on Europe*. London: Thames & Hudson.
- Davies, Brian L. (2007). *Warfare, state and society on the Black Sea steppe, 1500-1700*. London: Routledge.
- Fisher, Alan (1978). *The Crimean Tatars*. Stanford: Hoover inst. P.
- Gilpin, Robert. (1981). *War and Change in World Politics*. Cambridge: Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511664267.
- Goodwin, Jason. (1998). *Lords of the horizons: a history of the Ottoman Empire*. London: Chatto & Windus.
- Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne. (red.) (2018). *Metod: guide för historiska studier*. Upplaga 1 Lund: Studentlitteratur.
- İnalçik, Halil. (1973). *The Ottoman empire: the classical age, 1300-1600*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Hall, Martin. (2015). Narratives of Global Political Space: Globalization Theory or Historical Sociology and Civilizational Analysis. I Enroth, Henrik & Brommesson, Douglas. *Global Community? : Transnational and Transdisciplinary Exchanges*. [Elektronisk resurs] Lanham: Rowman & Littlefield Publishers. URL: <https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=nlebk&AN=1089530&site=eds-live&scope=site>. (2023-10-31).

- Hallaq, Wael B. (2010). Islamic Law: History and Transformation. I *The New Cambridge History of Islam*, vol. 4, (red.) Robert Irwin. New York: Cambridge University Press. s.142–83.
- Hitchins, K. (2014). *A Concise History of Romania* (Cambridge Concise Histories). [Elektronisk resurs] Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139033954.
- Hodgson, Marshall G. S. (1974). *The venture of Islam: conscience and history in world civilization. Vol. 3 The gunpowder empires and modern times*. Chicago: Univ. of Chicago Press.
- Magocsi, Paul Robert. (2010). *A history of Ukraine: the land and its peoples. 2., rev. ed.* Toronto: University of Toronto Press.
- McGrew, Anthony. (2016). Globalization and global politics. I Baylis, John, Smith, Steve & Owens, Patricia (red.). *The globalization of world politics: an introduction to international relations. 7 uppl.* Oxford: Oxford University Press.
- McKay, John P. (2012). *A history of world societies. 9th, comb. edition* Boston: Bedford / St. Martin's.
- Kapitonenko, Mykola. (2022). *International Relations Theory* [Elektronisk resurs]. Routledge. doi: <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.4324/9781003132769>.
- Kármán, Gábor & Kuncevic, Lovro. (red.) (2013). *The European tributary states of the Ottoman Empire in the sixteenth and seventeenth centuries*. Leiden: Brill.
- King, Charles. (2004). *The Black Sea: A History*. [Elektronisk resurs]. Oxford: Oxford University Press. doi: <https://doi.org/10.1093/0199241619.001.0001>.
- Khoury, Philip S. & Kostiner, Joseph (red.) (1991). *Tribes and state formation in the Middle East*. London: I.B. Tauris.
- Parker, Charles H. (2010). *Global interactions in the early modern age, 1400-1800*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Phillips, A. and Sharman, J. C. (2015). *International Order in Diversity: War, Trade and Rule in the Indian Ocean*. [Elektronisk resurs]. Cambridge: Cambridge University Press (Cambridge Studies in International Relations). doi: 10.1017/CBO9781316027011.
- Quataert, Donald & İnalcik, Halil. (red.) (1997[1994]). *An economic and social history of the Ottoman Empire. Vol. 1 1300-1600*. Cambridge: Cambridge Univ. Press.

Scott, John. 2000. Rational Choice Theory. I *Understanding Contemporary Society: Theories of the Present*. [Elektronisk resurs]. John Scott Editor, London: SAGE Publications Ltd. s. 126-138. doi: <https://doi.org/10.4135/9781446218310>.

Stewart, Devin. (2013). Shari'a. I *The Princeton Encyclopedia of Islamic Political Thought*, (red.) Gerhard Bowering, . Princeton, NJ: Princeton University Press. s.496–505.

Streusand, Douglas E. (2011). *Islamic gunpowder empires: Ottomans, Safavids, and Mughals*. Boulder, Colo.: Westview Press.

Spruyt, Hendrik. (2020[2020]). *The world imagined: collective beliefs and political order in the Sinocentric, Islamic and Southeast Asian International Societies*. [Elektronisk resurs] Cambridge: Cambridge University Press. doi: <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1017/9781108867948>.

Teorell, Jan & Svensson, Torsten. (2007). *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Teschke, Benno. (2003). *The myth of 1648: class, geopolitics, and the making of modern international relations*. London: Verso.

Wasiucionek, Michał. (2019). *The Ottomans and Eastern Europe: borders and political patronage in the early modern world*. London: I.B. Tauris.

Yasar, Murat. (2022) *The North Caucasus Borderland: Between Muscovy and the Ottoman Empire, 1555-1605*. [Elektronisk resurs]. Edinburgh University Press (Edinburgh Studies on the Ottoman Empire). URL: <https://www-cambridge-org.ludwig.lub.lu.se/core/books/north-caucasus-borderland/17AC2A900AC33F2F25AB10F9A0371A8E>. (2023-10-31).

Zarakol, Ayşe. (2020) The Ottomans and Diversity, I Phillips, A. and Reus-Smit, C. (red.) *Culture and Order in World Politics*. [Elektronisk resurs] Cambridge: Cambridge University Press (LSE International Studies), s.49–70. doi: 10.1017/9781108754613.003.

Artiklar

Abo-Kazleh, Mohammad. (2006). Rethinking International Relations Theory in Islam: Toward a More Adequate Approach. *Alternatives: Turkish Journal of International Relations* 5(4): 41–56. URL:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=poh&AN=24314912&site=eds-live&scope=site>. (2023-11-27).

Aboul-Enein, Youssef och Sherifa Zuhur. (2004). Islamic Rulings on Warfare. Carlisle, PA: Strategic Studies Institute. URL:
<https://www.jstor.org/stable/resrep11465>. (2023-11-27).

Akhavi, Shahrough. (2003). Islam and the West in world history, *Third World Quarterly*, 24(3). 545–562. URL:
<https://search-ebscohost-com.ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=edsjsr&AN=edsjsr.3993385&site=eds-live&scope=site>. (2023-11-27).

Acharya, Amitav. (2014). Global International Relations (IR) and Regional Worlds: A New Agenda for International Studies, *International Studies Quarterly*, 58(4). 647-659. URL:
<https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=edsjsr&AN=edsjsr.43868815&site=eds-live&scope=site>. (2023-11-27).

Cengiz, Haksever. (2020). Supply Chain & Logistics of the Ottoman Army (1300-1566). *International Journal of Supply Chain Management*, 9(5). s.46-59. URL: <https://ojs.excelingtech.co.uk/index.php/IJSCM/article/view/4040>. (2023-11-22).

Barkey, Karen. (2005). Islam and Toleration: Studying the Ottoman Imperial Model, *International Journal of Politics, Culture, and Society*, 19(1/2), s. 5–19. doi:10.1007/s10767-007-9013-5.

Barkey, Karen. (2014). Political legitimacy and Islam in the Ottoman Empire: Lessons learned, *Philosophy & Social Criticism*, 40(4/5), s.469–477. doi:10.1177/0191453714525389.

Butcher, C.R. och Griffiths, R.D. (2017). Between Eurocentrism and Babel: A Framework for the Analysis of States, State Systems, and International Orders, *International Studies Quarterly*, 61(2). 328-336. URL:
<https://www.jstor.org/stable/44510171>. (2023-11-27).

Darling, L. T. (2000). Contested Territory: Ottoman Holy War in Comparative Context. *Studia Islamica* 91, 133–163. doi: <https://doi.org/10.2307/1596272>.

Darling, L.T. (2022). Kanun and Kanunname in Ottoman Historiography. *Journal of the Ottoman and Turkish Studies Association*. 9(1), 151-177. doi: <https://doi.org/10.2979/tur.2022.a876785>.

Deringil, Selim. (2000). "There Is No Compulsion in Religion": On Conversion and Apostasy in the Late Ottoman Empire: 1839-1856, *Comparative Studies in Society and History*, 42(3), s.547–575. URL: <https://www.jstor.org/stable/2696645>. (2023-11-18).

Geddes, Barbara. (1990). How the cases you choose affect the answers you get : selection bias in comparative politics. *UC Berkeley: Institute of Governmental Studies*. URL: <https://escholarship-org.ludwig.lub.lu.se/uc/item/9r45g86c>. (2023-10-31).

Jensen, D. L. (1985). The Ottoman Turks in Sixteenth Century French Diplomacy. *The Sixteenth Century Journal*, 16(4), 451–470. <https://doi.org/10.2307/2541220>.

Keohane, R. O. (1988). International Institutions: Two Approaches. *International Studies Quarterly*, 32(4), 379–396. doi: <https://doi.org/10.2307/2600589>.

Fleet, Kate. (2023). Ottoman Commercial History. I Oxford Research Encyclopedia of Asian History. URL: <https://oxfordre.com/asianhistory/view/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-482>. (2023-11-18).

Kizilov, M.B. (2005). The Black Sea and the Slave Trade: The Role of Crimean Maritime Towns in the Trade in Slaves and Captives in the Fifteenth to Eighteenth Centuries, *International Journal of Maritime History*, 17(1), s. 211–235. doi:10.1177/084387140501700110.

Krstić, Tijana. (2009). Illuminated by the Light of Islam and the Glory of the Ottoman Sultanate: Self-Narratives of Conversion to Islam in the Age of Confessionalization. *Comparative Studies in Society and History*, 51(1), 35–63. URL: <http://www.jstor.org/stable/27563730>. (2023-11-27).

Parvin, Manoucher och Sommer, Maurie. (1980). Dar al-Islam: The Evolution of Muslim Territoriality and Its Implications for Conflict Resolution in the Middle East. *International Journal of Middle East Studies*. 11(1), 1–21. URL: <https://www.jstor.org/stable/162397>. (2023-11-27).

Subrahmanyam, Sanjay. (2007). Holding the World in Balance: The Connected Histories of the Iberian Overseas Empires, 1500-1640, *The American Historical Review*, 112(5), s.1359–1385. URL: <https://www.jstor.org/stable/40007099>. (2023-11-27).